

Jegyzőkönyv

az Országos Köznevelési Tanács

2009. január 15-én, csütörtökön, 11 órai kezdettel,
az Oktatási és Kulturális Minisztérium (Budapest V., Szalay utca 10-14.)
101. számú tanácstermében megtartott
ülésétől

Napirend:

1. A közgazdasági szemlélet szerepe a közoktatás megújításában
*Előadók: Dr. Fazekas Károly igazgató, MTA
Dr. Varga Júlia tudományos főmunkatárs, MTA
Dr. Köllő János tudományos főmunkatárs, MTA
Dr. Kertesi Gábor tudományos tanácsadó, MTA*
2. Az OKNT napirendi pontjainak referensi feladatköréről
Előadó: Dr. Trencsényi László
3. Témajavaslat az OKNT 2009. évi üléseire
Előadó: Dr. Loránd Ferenc, az OKNT elnöke
4. Az OKNT Éves jelentés kötetéről
Előadó: Dr. Loránd Ferenc, az OKNT elnöke
5. Egyebek

Elnököl: Dr. Loránd Ferenc, az OKNT elnöke

Jegyzőkönyvvezető: Varga Erzsébet (Magyar Gyorsírók és Gépírók Országos Szövetsége beszédgyorsíró szolgálat)

Az ülés résztvevői**Az Országos Köznevelési Tanács tagjai:**

Barlai Róbertné
Bátyai László
Görbe László
Dr. Hadházy Tibor
Horn György
Dr. Hunyady Györgyné
Dr. Loránd Ferenc
Dr. Nahalka István
Dr. Szebedy Tas
Dr. Szenes György
Dr. Szilágyi János
Dr. Trencsényi László
Dr. Vass Vilmos
Dr. Závodszy Géza

Meghívottak:

Dr. Fazekas Károly (MTA)
Dr. Kertesi Gábor (MTA)
Dr. Köllő János (MTA)
Dr. Varga Júlia (MTA)
Csillag Márta (OKM)
Kosinszky Zsuzsa (OKM)

Tartalomjegyzék

<u>Általános bevezető</u>	5
<u>A közgazdasági szemlélet szerepe a közoktatás megújításában</u>	5
<i>A meghívott szerzők bevezető, kiegészítő előadásai</i>	5
<u>Dr. Fazekas Károly</u>	5
<u>Dr. Kertesi Gábor</u>	7
<u>Dr. Varga Júlia</u>	12
<u>Dr. Köllő János előadása</u>	15
<i>Kérdések</i>	15
<u>Dr. Hadházy Tibor</u>	15
<u>Dr. Trencsényi László</u>	16
<u>Dr. Vass Vilmos</u>	16
<u>Horn György</u>	16
<u>Dr. Szilágyi János</u>	19
<u>Görbe László</u>	19
<i>Válasz az elhangzottakra</i>	20
<u>Dr. Fazekas Károly</u>	20
<u>Dr. Varga Júlia</u>	20
<u>Dr. Kertesi Gábor</u>	21
<u>Dr. Köllő János</u>	22
<u>Dr. Kertesi Gábor</u>	23
<i>Vélemények, hozzászólások</i>	24
<u>Dr. Trencsényi László</u>	24
<u>Dr. Vass Vilmos</u>	25
<u>Barlai Róbertné</u>	27
<u>Dr. Loránd Ferenc</u>	27
<u>Görbe László</u>	28
<u>Dr. Szilágyi János</u>	28
<u>Dr. Szenes György</u>	29
<i>Válasz az elhangzottakra</i>	31
<u>Dr. Varga Júlia</u>	31
<u>Dr. Kertesi Gábor</u>	31
<u>Dr. Köllő János</u>	33
<u>Dr. Fazekas Károly</u>	33
<u>Témajavaslat az OKNT 2009. évi üléseire</u>	35
<u>Az OKNT Éves jelentése</u>	41
<u>Az OKNT napirendi pontjainak referenci feladatköréről</u>	44

(Az ülés kezdetének időpontja: 11 óra 06 perc)

DR. LORÁND FERENC, az OKNT elnöke, az ülés levezető elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Tisztelettel köszöntöm az OKNT időjárásai viszontagságok ellenére megjelent tagjait, kedves meghívott előadóinkat, akik az első napirendi pont kapcsán fognak kiegészítő megjegyzéseket fűzni az előre kiküldött anyaghoz, meg a - gondolom, mindannyiunk által jól ismert - Zöld könyvhöz.

Az első, szokásos tennivalónk, hogy szavazzunk a megküldött napirendről...

HORN GYÖRGY: Bocsánat, elnök úr, kérem megállapítani, hogy nem vagyunk határozatképesek, tehát semmilyen érdemi döntést nem tud hozni az OKNT.

ELNÖK: De a jelenlévők megszavazhatják, hogy e napirend szerint beszéljünk-e egyáltalán.

Miután minimum tizenkét érvényes szavazatnak kell lenni ahhoz, hogy...*(Közbeszólások: Tizenketten vagyunk!)* Akkor határozatképesek is vagyunk.

Akkor megkezdjük a munkát. Még egyszer fölteszem a kérdést, van-e a napirendhez valamilyen módosítás, illetve el tudjuk-e fogadni a betervezett napirendet. Aki igen...*(Szavazás.)* Ellenzavazat? *(Nincs.)* Tartózkodás? *(Nincs.)* Egyhangúlag elfogadtuk.

Ennek megfelelően kérem, hogy az első napirendi pont előadója vezényelje le nekünk ezt a programot. Arról értesültem, hogy akik szerepeltek a listán, mindannyian szeretnétek szóhoz jutni.

DR. FAZEKAS KÁROLY: Tisztelettel köszöntöm elnök urat, az OKNT tagjait, köszönöm a meghívást. Elég régóta szervezzük már, hogy ha megfelelő fázisba kerül az ügy, akkor egy közös vita, beszélgetés során megbeszéljük a Zöld könyvben foglalt értékelések és javaslatok egy részének bizonyos vonatkozásait. Amikor elnök úrral arról beszélgettünk, mi lenne ennek a vitának a legcélszerűbb módja, én tettem egy javaslatot, és ezt elnök úr elfogadta. Azt gondolom, arra nincs mód - és szükség sem -, hogy pontról pontra végigvitassuk a Zöld könyv tartalmát és értékelését. Önök közül többen - akár Horn Gyuri - tagjai, mások meghívottai voltak kerekasztalnak, tehát követték a kerekasztal munkáját; több esetben szakmai konferencián mutattuk be értékeléseinket és javaslatainkat, és megjelent maga a könyv, amely tartalmazza az anyag egészét. Azt gondoltam viszont, hogy egy vonatkozásnak talán lehet haszna és eredménye is. Amikor indult a kerekasztal munkája, nagyon sok kérdés merült fel a kerekasztal céljával, összetételével, munkamódszerével kapcsolatban. Az egyik ilyen kritikai megjegyzés, amit én személyesen is megkaptam: hogy van az, hogy ilyen nagy szerepe van közgazdászoknak a kerekasztal munkájában, amikor mégis a magyar közoktatás megújításáról van szó? Mi a szerepe? Mi a célja? Mi lehet a szerepe a közgazdaságtannak, a közgazdászoknak ebben a munkában?

Erre a beszélgetésre a kerekasztal tagjai közül közgazdászokat hívtam el. Az a javaslatom - ahogy ez volt a javaslatom elnök úrnak is -, hogy mi elmondjuk, mit keres a csizma az asztalon: mi az üzenete, mi a haszna, miért szükséges, hogy egy ilyen munkában közgazdászok, a közgazdaság szemlélete, munkamódszere szerepet kapjon, méghozzá jelentős szerepet.

Egyelőre harcol a fájjal a számítógép... *(Dr. Trencsényi László: A következő kerekasztalban az informatikusok fognak hegemoniára kerülni! - Derültség.)*

Arra gondoltam, hogy néhány szóban azért elmondom, milyen munkamódszerrel dolgoztunk. Nem óhajtom ismertetni, mert a Zöld könyv bevezető fejezete elég részletesen leírja, hogyan született meg ez a javaslatcsomag, de mindenképpen elfogadtunk egy kiindulópontot. Azt gondoltam, nagyon fontos, hogy amikor elkezdünk együtt dolgozni, legyen egy közös alap. Lehetnek különbözők a kerekasztal tagjai között a vélemények, ez elkerülhetetlen és természetes is, de valamiféle közös alapnak lennie kell. Azt gondolom, az a tézis, ami a munkát indította, nagyjából korrekt módon megfogalmazza ezt a közös alapot. Néhány dolgot szeretnék most ebből kiemelni:

Az egyik, hogy az iskolarendszer működésének, az oktatás minőségének meghatározó hatása van a tanulók életesélyeire, munkapiaci esélyeire, hogy a magyar közoktatás különböző okok miatt most nem tudja kiegyenlíteni azokat a családi, szocializációs hátrányokat, amelyekkel a gyerekek egy igen jelentős része belép az iskola kapuin. Amikor végigmennek a gyermekek azon az úton, aminek a végén kikerülnek a közoktatásból, megállapíthatjuk, hogy 20-25 százalékuk nem rendelkezik azokkal az ismeretekkel, amelyekkel meg tudják állni a helyüket egy modern gazdaságban. Mindannyian el tudtuk fogadni azt a felismerést, hogy a közoktatás átfogó reformja nélkül ez a tarthatatlan és elfogadhatatlan helyzet nem orvosolható.

Egy vonatkozást szeretnék kiemelni a közgazdász szemszögéből, és azt gondolom, ez egybeesik olyan elemzésekkel is, mint például a Michael Barberék által készített értékelés a világ legjobb iskolarendszereinek jellegzetességeiről és működéséről. Ha azt vizsgáljuk - közgazdászként erre vagyunk kíváncsiak -, hogy milyen kapcsolatban van az oktatás teljesítménye a gazdaság működésével, akkor elég jól lehet látni, hogy nem az oktatás expanziója az, amely javítja ezt a teljesítményt, hanem az oktatás minősége. Elhoztam azt az ábrát, amit a könyv bemutatóján is láthattak. *(Az elhangzott információk a jelen lévők számára ettől kezdve vetített ábrák formájában is követhetők.)*

Bemutattam egy ábrát, amely nagyon sok ország tekintetében azt vizsgálta - elég friss, 2007-es eredmény -, hogy az iskolázottság mértéke és az oktatás minősége hogyan hat hosszú távon a gazdaság növekedésére. Lehet látni, hogy maga az iskolázottság expanziója, kiterjedése olyan túl erős hatással nincs. De ha megnézzük, hogy a minőséget mutató teszteredmények milyen kapcsolatban vannak a gazdaság hosszú távú növekedésével, ott egy rendkívül erős hatást kapunk.

Még egy vonatkozásra szeretném felhívni a figyelmet. Mindannyiunknak, akik valami módon részt veszünk a szakpolitika előkészítésében, ahhoz kapcsolódó ajánlások megfogalmazásában vagy a szakpolitikához kapcsolódó döntések meghozatalában, nagyon fontos szem előtt tartani, hogy önmagában még az oktatás minősége sem elegendő. Rendkívül sok függ attól, hogy milyen és milyen minőségű intézmények működnek egy gazdaságban, egy társadalomban. Ezeknek az intézményeknek a működése nagymértékben befolyásolja az oktatás teljesítményét. Mi a siker titka? A valódi teljesítmény vagy az újraelosztásban elért siker? Egész más politika, egész más taktika, egész más magatartás működik abban a gazdaságban, ahol az egyik és ahol a másik út vezet el a sikerhez.

A könyv bevezetőjében megfogalmaztuk azokat az alapelveket, amelyekkel a kerekasztal dolgozott, és amelyeket igyekezett követni a Zöld könyv létrehozása során is. Elég fennköltén fogalmaztuk meg a könyvben. Magasra tettük a mércét, és elfogadtuk azt a kiinduló értékelést, hogy a magyar közoktatás súlyos helyzetben van. A második talán a legfontosabb: csak a tényekre épített tudományos alapelveket követő érvelést fogadtunk el egymástól, igyekeztünk a legfontosabb területekre koncentrálni, és tudomásul vettük, hogy a problémák nem oldhatók meg súlyos érdeksérelmek vállalása nélkül. Türelemre, kitartásra, párbeszédre, a következmények

mérlegelésére, vitára, egymás érvekkel való meggyőzésére van szükség, és arra a nyitottságra, hogy ha megfelelő érveket kapunk, akkor meg is tudjuk változtatni az álláspontunkat. Ez egy hosszú távú folyamat.

Azzal is tisztában vagyunk, hogy a Zöld könyv közel sem tartalmazza minden vonatkozását a problémának, nagyon fontos kérdések nincsenek benne. Azt gondolom, ez egy nagyon fontos input ehhez a vitához, de nem fedi le a problémakör teljességét. Ez nyilvánvaló.

Azt gondolom, most átugrom ezeket az előre elkészített slide-okat, és megkérem a kollégákat, hogy tartsanak rövid prezentációt. Először Kertesi Gábort kértem meg arra, tartson előadást arról, hogy a közoktatási szemléletnek milyen szemlélete lehet és kell hogy legyen a magyar közoktatás megújításában. Utána Varga Júlia és Köllő János fogja egy-egy példán keresztül megmutatni, hogy ez a megközelítés, ez a szemlélet hogyan használható, és milyen eredményekre vezet egy munka során. Először tehát Kertesi Gábort kérem.

DR. KERTESI GÁBOR: Készülve erre, ki is nyomtattam a slide-okat, így is lehet követni.

Csináltam egy rövidített változatot. Tartalmát tekintve azonos azzal a prezentációval, amit a Zöld könyv Akadémián tartott bemutató konferenciáján előadtam, csak az időkorlátok miatt rövidebbre vettem, de a lényeges mondanók változatlanok. Állításomat az akadémiai prezentáción két példában mutattam be, itt az egyiket elhagytam, mert nem lenne elég idő.

Mit keresnek a közgazdászok? Mi a közgazdászok szerepe a közoktatás megújításáról szóló beszélgetésben? Van egy eléggé megrögzött vélemény a tekintetben, hogy a közgazdász mit csinál: a közgazdász egy olyan ember, aki a pénzzel foglalkozik. Ha történetesen az oktatás közgazdasági vonatkozásait feszegeti, akkor az ő dolga az, hogy ha az oktatás barátja, akkor több pénzt pumpáljon bele, kitalálja annak a módozatait, hogyan lehet rá többet fordítani, ha pedig szőrös szívű, a Pénzügyminisztérium ágense, akkor meg pont az ellenkező a dolga: hogyan lehet minél ravaszabb módon minél több pénzt kivonni az oktatási rendszerből, és ebből a költségvetés permanens finanszírozási problémáit enyhíteni. Vagyis a közgazdásról ezt gondolja a közvélemény. Közvéleményen pedig nemcsak az egyszerű mezei állampolgárt értem, hanem a szakembereket is, akár a pedagógiai szakembereket, akár a mezőgazdasággal foglalkozókat, tehát értelmiségiek is így néznek rá a közgazdászokra. Azt gondolom, ez egyike az előző rendszer rossz örökségeinek. E szerint a közgazdász tehát egy költségvetési szakember, és ha oktatással foglalkozik, akkor vagy az Oktatási Minisztérium kijáró embere, vagy a Pénzügyminisztérium képviselője, a szőrös szívű.

Mi sem nagyobb félreértés ennél! Aki így látja a közgazdász feladatát, semmit nem tud arról, hogy a társadalomtudomány egyik zászlóshajója mivel foglalkozik. A közgazdász valódi feladata a hatékonyan működő intézményes mechanizmusok tervezése. Ez a közgazdaságtan legfontosabb dolga, amióta ez a tudomány létezik. Mit jelent ez? Megpróbáltam a legfontosabb vonatkozásokat összegyűjteni:

Az emberi viselkedést befolyásoló ösztönzők működésének megértését, azt a gondolatot, hogy ez megérthető. Az emberek nagyrészt racionálisan viselkednek, és ésszerűen felfejthetők viselkedésük mozgatórugói, amelyeket modellezni is lehet. Ha modellezzük, értelmes leírást tudunk adni, hogy hogyan viselkednek az emberek, meg tudjuk érteni, és magyarázatot tudunk adni rá.

Költségek és hasznok összemérését - a legtágabb értelemben a költségeket és a hasznokat: pénzbeli, nem pénzbeli, például a presztízs is egy haszonkomponens.

A jogrend működése egy nagyon fontos kutatási területe minden közgazdasági vizsgálódásnak. A jogrend mindig valamiféle jogosultságok és felelőségek elosztását jelenti. Először is azonosítani kell a rendszer és az alrendszerek összes szereplőit, és tisztázni, hogy kit milyen jogosultságok és felelőségek illetnek meg, és ennek milyen következményei vannak, adottak tekintve azokat az ösztönzőket, amiket az előző lépésben megértettünk és feltártunk.

Aztán fontos dolog a működési hatásmechanizmusok tisztázása, az okok és okozatok láncolatának feltárása, a hatások és nem szándékolt mellékkövetkezmények erősségének mérése. Sok esetben nem elegendő csak elvileg megállapítani, hogy egymással szembefeszülnek bizonyos erők, ezeket meg kell tudni mérni. Számptalan természetlen társadalompolitikai vita folyik úgy, hogy A ember azt mondja, igen, van ez az erő, B ember azt mondja, hogy neked nincs igazad, mert van egy másik erő, ami ezzel szemben hat - és onnan kezdve egy értelmetlen kerepléssé fajul a vita. A egyik hajtogatja az egyik erőt, ami az egyik irányba hat, a másik a másikat, és attól kezdve merőben empirikus kérdés, hogy melyik az erősebb erő, és milyen a mértéke. Ez sok tekintetben nagyon bonyolult szakmai feladat, évekig görnyednek közgazdászok, hogy mérhetővé tegyék ezeket az erőket.

Mindezekre támaszkodva, hogyha a problémát értelmesen sikerül körbejárni, alternatív intézményes megoldások kidolgozása - ez a feladata, ez a dolga a közgazdásznak. Állítom, hogy a kerekasztal munkájában is ilyen típusú problémák sokaságába ütköztünk bele, és ezen problémák mind alaposabb ilyen szemléletű körüljárására van szükség, hogyha értelmes javaslatokat akar tenni az ember.

Hoznék egy példát, illetve ez egy olyan példa, aminek én csak egy elemét fogom most kiemelni. A jelenlegi, nagyon szétagolt, szigetszerűen széteső önkormányzati iskolafenntartási és iskolafinanszírozási rendszernek a példán túlmenően százezernyi baja van, de most csak három problémát fogok felemlíteni, nem a teljeskörűség igényével. Megmutatom, hogy például, ha közgazdász szemszögből nézünk egy ilyen problémára, akkor milyen gondokat láthatunk.

A példa arról szól - ami teljesen közismert dolog ebben a körben, de, gondolom, nemcsak ebben a nagyon magas szintű szakértői körben, hanem ennél szélesebb körben is eléggé közismert -, hogy Magyarországon kialakult az önkormányzati iskolafenntartásnak és iskolafinanszírozásnak egy oly mértékig szétagolt, széteső rendszere, amiben a háromezret is eléri az iskolafenntartók száma. Mindent hozzávéve ehhez, tehát nemcsak az önkormányzatokat, ahol van iskola, hanem az önkormányzati társulásokat, az egyházakat, az alapítványokat, egyesületeket, ha mindezt összerakjuk, eléri durván a háromezret - egy ekkora országban. Például Dániában, amely egy 5 millió 300 ezres lakosságú ország, az iskolafenntartók száma 270. Ez az iskolafenntartási rendszer egy nagyon liberalizált, az iskolaválasztást teljesen szabadabbá tevő rezsime keretei között működik. Ez azért problematikus - és ezt szeretném a példán keresztül megmutatni -, mert ez a két dolog nincs egymással összhangban. Nem a szabad iskolaválasztás ellen fogok beszélni, azt én elfogadom, csak azt gondolom, hogy akkor ennek minden következményét le kell vonni. Nem lehet egy olyan rezsime működteni, ahol a következményekkel nem nézünk szembe. Három példán keresztül azt szeretném megmutatni, hogy miközben a szabad iskolaválasztás rezsime működik Magyarországon, ezzel ez a szétagolt önkormányzati iskolafenntartási rendszer nem tud mit kezdeni, pontosabban becsukja a szemét a következményekkel szemben, és úgy csinál, mintha nem lennének ezek a következmények.

Az első, hogy ilyen körülmények között nem lehetséges következetes esélyegyenlőségi politikát folytatni, és az állításom az, hogy elvileg sem lehetséges. Nem arról van szó, hogy rosszul csinálják ezek az önkormányzatok vagy a minisztérium: nem lehetséges. Ha a lehető legjobban csinálják, akkor is rosszul fogják csinálni.

A második, hogy nem lehetséges megfelelően orientáló minőségbiztosítási és elszámoltathatósági rendszert működtetni - erről is azt állítom, hogy elvileg sem lehetséges, tehát a rendszerben van a hiba, nem az emberekben -, és nincs intézményes biztosíték arra, hogy a legrászorultabb gyerekek iskolái pedagógiaileg megújuljanak, és ezen belül a kulcserőforráshoz, a jó minőségű tanárhoz hozzájussanak.

Mi a probléma? A probléma, azt gondolom, teljesen közismert, tehát semmi újat nem fogok mondani. Vegyük a probléma legszélsőségesebb esetét: nagy számban vannak szigetszerűen egymástól elkülönült falusi és városi önkormányzati iskolafenntartók, és a falvak nagyon nagy részéből igen jelentős mértékű - egyébként a városokon belül is nagyon nagy mértékű - az iskolafenntartók közötti tanulói mobilitás. Ez egyszerűen azt jelenti, hogy nem abba a körzetbe járnak iskolába a gyerekek, ami az ő iskolakörzetük - amelynek kötelező számukra biztosítani a beiskolázást, ha a szülők úgy döntenének -, és ezen túlmenően is nagyon nagy a települések, az intézményfenntartók közötti mobilitás. Ennek átlagos mértéke simán eléri a 25-30 százalékot a kibocsátó település tanulói állományának százalékában mérve. Ez napi iskolai ingázást jelent, többnyire a közeli városok körzeteibe. Ezt a kompetenciamérések több százezer gyerekre kiterjedő egyéni adataiból perdöntően lehet bizonyítani, egyébként pedig a 2001-es népszámlálás adatai is pontosan alátámasztják.

Az ingázás, köztudott dolog, teljesen szelektív: a falusi iskolákban nagyon gyakran benntaradó tanulók, tehát akik nem tudnak élni ennek a mobilitásnak az előnyeivel - ennek is számos oka van, amire most nem térnék ki, ebben a teremben úgyis mindenki érti és tudja -, szegény, iskolázatlan szülők gyermekei. A probléma veleje közgazdaságtani szempontból egy externália probléma, tehát egy külső gazdasági hatás: az ebből adódó problémák jelentős részét nem az összes érintett szereplő viseli, hanem egyoldalúan az egyik szereplőre vannak hárítva. Nem azért, mert rosszak azok, akik a rendszert működtetik, hanem mert így van megkonstruálva a rendszer. A rendszer rossz, nem a rendszerben működő szereplők motivációjával van baj. Ezek racionálisan igazodnak mindahhoz a keretrendszerhez, ami adott, és számukra egyénileg megváltoztathatatlan.

A probléma lényege, hogy az ebből adódó gondokat nem az érintett teljes területi egység felelőssége kezelni. Teljes területi egységnek én azt a területi egységet nevezem, ami viszonylag zártan tekinthető a gyerekek napi ingázását illető települések közötti mobilitás tekintetében. Ha van három település, az egyikből a másikba, a másikból az egyikbe mozognak a gyerekek, akkor azt mondom, hogy ez a három település együttesen jelent egy olyan értelmes területi egységet, amin belül a szabad iskolaválasztásban közös felelősséget kellene vállalni minden problémáért. Kivétel nélkül az összes keletkező és felmerülő problémáért. Közösen. Függetlenül attól, hogy ez a három település három különböző önkormányzat, három különböző iskolafenntartó. Ezzel szemben most mi történik? Az összes negatív következményt az a kibocsátó település viseli, ahol nagy számban laknak alacsony iskolázottságú, szegény, hátrányos helyzetű családok gyermekei.

Nagyon sok következménye van ennek a dolognak, én hármát fogok kiemelni - és utána abba is hagyom a prezentációt.

A közoktatási törvény esélyegyenlőségi sztenderdje elvileg sem kérhető számon. Mit mond a közoktatási törvény? Egy adott iskolafenntartó hatáskörén belül nem lehet olyan iskolarendszert fenntartani, amelyben az iskolák között 25 százalékot meghaladó mértékben vannak különbségek az egyes iskolák HHH-tanulói arányában. Ez oké, de ez jogilag ebben a kontextusban föl sem vethető, hiszen természetesen ebben a településegüttesben tipikusan kialakulnak jóval nagyobb különbségek, de mindenki széttárja a kezét: mi közünk hozzá, az egy másik város, egy másik falu, egy másik világ - mintha egy másik kontinensen lennének, holott

egymástól öt kilométerre vannak. A következmény, hogy egy magas HHH-arány alakult ki B faluban, az épp annak a következménye, hogy a faluból az A városba elvándoroltak a középosztály gyerekei. De mi közünk hozzá nekünk, A város önkormányzatának? Mivel intézményesen nincs közös felelősség, holott evidens módon közös a probléma, a városi iskola meg a városi önkormányzat potyautasként élvezi mindannak az előnyeit, amit ez a szelektív elvándorlás jelent, és a falusi önkormányzat, a falusi iskola egyoldalúan viseli ennek minden hátrányát. Ez egy tipikusan rossz szabályozási környezet. A közgazdászok szagról felismerik, hogy ez egy hibás konstelláció következménye.

A második következmény - ugyanerről beszélünk: hogyan lehet a közoktatási törvény minőségbiztosítási és elszámoltathatósági sztenderdjeit számon kérni egy ilyen, a szelektív elvándorlás következtében leromlott falusi iskolán és a falusi önkormányzaton? Mi az előírás? Tartós kudarcok esetén intézkedési terv - ez megint csak benne van a közoktatási törvényben. Intézkedési terveket kell készíteni a megújulásra. Ennek több fokozata van, mindenki ismeri - tényleg nem kell nekem a közoktatási törvény passzusait ismertetnem ebben a közegben -, a végén már elég súlyos fenyegetések hangoznak el az érintett önkormányzat vagy az iskola felé. Kérdezem én, honnan vegye az érintett falusi iskola mindazt az erőforrást, szakértelmet, pénzt, tudást, ami ahhoz kell, hogy ő megújuljon? Erről semmi szó nem esik. Nyílnak a költségvetésben 100 millió forint értékű, nevetséges összegű alapok, amikre pályázhatnak iskolák ilyen megújulásra, holott, ha közös felelősség lenne ráterhelve az érintett településcsoport együttesére, és mindezt számon kérné rajta valami olyan hatóság, aminek semmi más dolga nem volna, csak a törvények betartatása felett örködni - ilyen lehetne az Oktatási Hivatal, nagyjából ahogy a mélyen antidemokratikus brit Ofsted működik, ami természetesen egy diktátor, ugye... És azt is javasolja a Zöld könyv, hogy a parlament felügyelete alatt kellene működni egy ilyen ellenőrző hatóságnak - ezt javasoljuk. Ha egy ilyen közegben közös felelősség lenne, és egy ilyen ellenőrző hatóság lenne a felelőse, hogy számon kérje mindezeknek a törvényeknek a valódi betartatását, talán lenne esély, nem lehetne egy közös iskolafenntartó önkormányzat hatáskörén belül kvázi egy duális rendszert fenntartani. De ez ma nincs így, mert intézményesen semmiféle közös felelősségük nincs ezeknek az önkormányzatoknak egymás iskoláiért. Itt megint arról beszélhetünk, hogy egy potyautas önkormányzat élvezi mindannak az előnyeit, és ráterheli egy externális hatáson keresztül annak minden hátrányos következményét egy falusi önkormányzatra, egy falusi iskolára.

A harmadik következmény - hangsúlyozom, ilyen típusú következményekből tízet-húszat lehetne feltárni, és szerintem nekünk, közgazdászoknak ez a dolgunk, hogy feltárjuk -, ami szintén rendszerszerű következmény, hogy az érintett falusi iskolák intézményesen nem juthatnak hozzá a környékbeli városok minőségi pedagógiai kínálatához. Hozzájuthatnak sporadikusan és nem rendszerszerű elvek alapján, de semmiféle szisztematikus mechanizmusa nincs annak, hogy ehhez hozzájussanak. Gondoljunk csak bele, micsoda abszurd világban élünk, amelyben lehetséges, és felnőtt emberek elnézzük mindannyian, hogy 6-8-10-12 éves gyerekek naponta ingáznak 8-10 kilométert egyik településről egy másikra. Ugyanakkor, ha megkérdezik tőlünk mint pedagógiai, vagy közgazdász oktatási szakemberektől, akkor azt mondjuk, az teljesen lehetetlen, hogy egy önkormányzat egy másik önkormányzat településének iskolájába átirányítson tanárokat. Eltűrjük, elfogadjuk, hogy tízezzrel ingázzanak kisgyerekek, és ugyanazt a távolságot ellenkező irányba felnőtt emberektől, tanároktól elképzelhetetlennek gondoljuk, mert azt hisszük, kőbe van vésve, megváltoztathatatlan az a rezsím, hogy egymástól 5-10 kilométerre lévő, szigetszerűen elkülönülő önkormányzatok olyan rendszerben működnek, amelyben

semmifajta közös felelősségük nincs az adott önkormányzatban élő gyerekekért és ott dolgozó tanárokért.

A pedagógusok foglalkoztatása ebben a jelenlegi - megítélésem szerint teljesen elrontott - rendszerben nem közös felelősség, hanem szigetszerűen elkülönült önkormányzatok jogköre. Annak pedig, hogy véletlenül egy pedagógus Szolnokról átingázik-e a nem túlságosan távoli Jászladányba, hogy ott valamiféle minőségi pedagógiai szolgáltatást nyújtson az ottani leromló iskolának, semmifajta rendszerszerű megoldása nincs. Ad hoc megoldások vannak, és ezek az ad hoc megoldások rosszul működnek, ha a feje tetejére is áll az oktatási adminisztráció.

Összefoglalva a példa tanulságait:

Az önkormányzati iskolafenntartásnak igen mélyreható reformjára van szükség Magyarországon, amely tudomásul veszi a szabad iskolaválasztás rezsimjének következményeit, és nem úgy próbál ezen következményektől megszabadulni, hogy mélyen bedugja a fejét a homokba, és nem vesz róluk tudomást. Ez pedig nem más, mint az ésszerű ingázási távolságokon belüli települések közös iskolafenntartói kötelezettsége. Ez kötelező kistérségi iskolafenntartást jelent. Svédország, Dánia a legjobb példa erre: hasonlóan széttagolt önkormányzati iskolafenntartási rendszerből történelmileg viszonylag rövid idő alatt - öt évnél nem hosszabb idő alatt - áttértek egy magasabb szintű, hasonlóan demokratikusan működtetett, megválasztott vezetővel bíró, nagyobb iskolafenntartó körzetekre támaszkodó, kistérségi jellegű iskolafenntartásra.

Az önkéntes társulás, ami jelenleg ezt pótolja, azért kénytelen ezt pótolni, hiszen ez kétharmados törvény, tehát a parlamenti pártoknak igen nagy önmérsékletet, mértéktartást és távlati célok szem előtt tartását igénylő magatartása szükséges, hogy egy ilyen meg lehessen csinálni, amiről beszélek. Ennek hiányában ezért az Oktatási Minisztériumot természetesen a legkisebb kritika sem érheti, hiszen nem tud mást csinálni az adminisztráció, mint hogy a szabályozást megpróbálja ebbe az irányba terelni. Nagyon jól érzi a jelenlegi adminisztráció, az Oktatási Minisztérium is, hogy ez egy tarthatatlan állapot. Más miatt is tarthatatlan, de e miatt is. Ezért próbálja ösztönzőkkel az önkéntes társulás irányába terelni az illető önkormányzatokat.

Erről az a véleményünk nekünk, sokunknak - és azt gondolom, elég erős többségi vélemény alakult ki az oktatási kerekasztalon belül -, hogy ez nem megfelelő megoldás. Nem véletlen, hogy ezekből a társulásokból rendszeresen kiszorítják a rossz helyzetű településeket - de erről legfeljebb majd Juli beszél többet.

Végül szeretném megjegyezni, hogy ez még önmagában bizonyosan nem fogja megoldani mindazokat a problémákat, amikről én beszéltem. Hiszen az, hogy egy nagyobb, értelmes körzet - ami a szabad iskolaválasztásból következik - közös felelőssége lenne az adott körzeten belül élő minden gyerekért, a pedagógusokért meg az iskolák működtetéséért is, ez csak szükséges, de nem elégséges feltétele, hogy ezek a problémák megoldódjanak. Ez a nagyobb területi egység is tud nagyon részrehajló iskolapolitikát folytatni. Erre számtalan nagyobb városias települést lehet megemlíteni. Itt felhoztam Miskolcot, le kellett volna törölnöm, de mondhatnám, hogy Borsod megyében van legalább öt-hat olyan kisebb város, ahol legalább 2-3-4 vagy 5 iskola van, és a hátrányos helyzetű tanulók szegregációs indexe nulla, tehát semmiféle duális iskolarendszer nincs, miközben ugyanabban a megyében van 4-5-6 olyan település, ahol a szegregációt mérő disszimilitási index értéke 0,5-0,6. Ez azt jelenti, hogy azokon a településeken a tanulók 50-60 százalékát kellene iskolák között átmozgatni ahhoz, hogy az adott település átlagának megfelelő HHH-arány legyen minden egyes iskolában. Ez egy szélsőségesen szegregáló iskolarendszer.

Ez mutatja, hogy mindezek a reformjavaslatok, amiket teszünk, szükséges, de nem elégséges feltételek, ugyanakkor azt is mutatja, hogy van manőverezési lehetőség, mert lehet egy

rendszer így is működtetni, meg ellenkezőképpen is. Ehhez társul majd az a javaslat, amiről majd Juli fog többet beszélni, például az Ofsted mintájára.

DR. FAZEKAS KÁROLY: Megkérem Varga Júliát, hogy folytassa.

DR. VARGA JÚLIA: Megpróbálom röviden összefoglalni. Ez is egy rövidített verziója annak, a mit előadtam a Zöld könyv-konferencián. A Zöld könyv azt javasolta, hogy alapvető intézményfinanszírozási reform szükséges. Gábor már mondott mindenféle következményeket azzal kapcsolatban, hogy a jelenlegi intézményi rendszer miért nem alkalmas, milyen szomorú következményei vannak. Nem olvasnám fel, hogy mi minden következménye van. Azt elmondanám - nem tudom, hogy mennyire világos -, hogy Magyarországon egy teljesen egyedülálló iskolafenntartási és önkormányzati rendszer alakult ki. Ilyen rendszer nincs sehol a világban. Gyakorlatilag Európában kétféle rendszer működik. Az egyik azon alapul, hogy nagyon-nagyon sok kis települési önkormányzat van - nálunk 3600, Franciaországban több tízezer -, de azokban az önkormányzati rendszerekben, ahol ilyen széttagoltak a helyi önkormányzatok, egyszerűen nincsenek oda feladatok telepítve. Franciaországban az iskolafenntartás teljes mértékben a központi költségvetésből megy. Ezekben a rendszerekben közalkalmazottak a tanárok. Van egy másik típus, a decentralizált rendszer - mi is ezt szeretjük, ezt támogatjuk. Ott viszont ugyanazok a törvények, amelyek esetleg Magyarországon is vannak, azért lehetnek működőképesek, mert működőképes önkormányzati egységek vannak - néhány száz, választott képviselővel -, ahol mindenféle pénzügyi és egyéb következményei is vannak. Pontosan az jelenti a problémát, hogy Magyarországon a szétaprózott önkormányzati rendszerhez képest túlságosan széles a feladatellátási kötelezettség. Ez nemcsak a közoktatást érinti, de a közoktatásra egész súlyos következményekkel jár.

Mit is jelent ez? Azt jelenti, hogy egy ilyen szétaprózott önkormányzati rendszerben igen jelentős jövedelemkülönbségek vannak a helyi önkormányzatok között. Szélsőségesek. Ez teljesen természetes: az egyik település szegény, a másik gazdag. Elvileg arra szolgál a központi költségvetési támogatás, hogy ezeket a szélsőséges jövedelemkülönbségeket valamilyen mértékben ki tudjuk egyenlíteni, és legalább azt biztosítani tudjuk a helyi önkormányzatok számára, hogy egy jó vagy megfelelő minőségű oktatást biztosítsanak az összes önkormányzatnak. Nem azt mondjuk, hogy mindenhol ugyanannyit kell, hanem hogy az alján is legyen egy megfelelően elfogadható minőségű dolog.

Az a probléma, hogy amikor ilyen szétaprózott egy rendszer, akkor nem tudjuk kiegyenlíteni a jövedelemtermelési különbségeket ilyen kicsi egységek között. Csak az újraelosztásnak egy olyan szintje mellett lenne ez lehetséges, amely egy olyan költségvetési nyomást jelentene, ami az illúzió kategóriájába tartozik. Ráadásul nem is lenne hatékony, mert egy rakás önkormányzatot viszont túltámogatna ez a rendszer.

Hogy ilyen egyedi rendszert sikerült Magyarországon kialakítani - ebből is egy kicsit, abból is egy kicsit; szeretjük a decentralizációt, meg azt is szeretjük, ha 3600 önkormányzat van, ezt mind egyszerre szeretjük -, ennek nagyon szomorú következményei lesznek. Az egyik ilyen nagyon szomorú következmény, hogy nagyon jelentős kiadáskülönbségek alakultak ki az egy tanulóra jutó ráfordítások tekintetében a helyi önkormányzatok között, ezek pedig teljes mértékben függenek a jövedelemtermelő képességtől. Ez megint nem egy természetes dolog, nem arról van szó, hogy el kell fogadnunk, hogy a jövedelemtermelő képességtől kell függniük az oktatási ráfordításoknak, hiszen, ha jól működne egy központi költségvetési támogatási rendszer, akkor ezt az összefüggést meg tudná szüntetni.

Ráadásul a hátrányos helyzetű gyerekek számára még egy jelentős probléma, hiszen nem véletlenszerűen helyezkednek el ezek a hátrányos helyzetű gyerekek, és jellemző, hogy ahol szegényebb a település, ott több a hátrányos helyzetű gyerek. Ebből a harmadik az az összefüggés, hogy ahol szegényebb a település, sok a hátrányos helyzetű gyerek, ott még kevesebbet is tudnak költeni egy tanulóra, mint ahol nem olyan szegény.

Hasonló problémákat jelent - és megint az egész rendszerből következik, abból, hogy ebből is egy kicsit, meg abból is egy kicsit sikerült kiválogatni, amikor megalkottuk a rendszert, és aztán így az egész nem igazán működik -, hogy a foglalkoztatási és bérezési döntések teljesen elkülönülnek egymástól. Hogy is van pillanatnyilag a rendszer? A tanárok közalkalmazotti státuszban vannak, az iskola a munkáltatójuk, és gyakorlatilag az önkormányzatnak kell ezt az egészet fizetni. De az önkormányzatnak nagyon erősen meg van kötve a keze, hiszen az oktatási kormányzat egy csomó szabályozáson keresztül azért befolyásolja, hogy mi fog történni: béremeléseket lehetne elrendelni, tulajdonképpen a pedagógus álláshelyek számát is nagyon korlátosan, az osztálylétszámok és egyebek előírásával...

Ebből az következik, hogy a helyi önkormányzatok csak nagyon durván tudnak alkalmazkodni. Ez a nagyon durva alkalmazkodás amikor már nagyon nagy baj van, akkor iskola-összevonásokat meg -bezárásokat jelent. A finom alkalmazkodásnak egyszerűen nincsenek meg a feltételei. Itt nem nagyon tudom ezt bebizonyítani, de azt gondolom, látható, ebből is következik az az összefüggés, hogy Magyarországon kialakult egy rossz, alacsony szintű egyensúlyi állapot, amelyben sok tanárt foglalkoztat a rendszer, alacsony bérszinten.

Ha sok tanárt foglalkoztatunk alacsony bérszinten, annak az lesz a következménye, hogy a tanároknak a relatív kereseti helyzete rossz lesz. Mutatok egy ábrát, ami azt fogja mutatni, hogy különösen a pálya elején járó pedagógusoknak - a többieknek is, mindenkinek, de a pálya elején járóknak különösen - nagyon rossz a relatív kereseti helyzete. Egy ilyen rendszerben, ahol a foglalkoztatási és a bérezési döntések teljesen elkülönülnek egymástól, plusz még túlfoglalkoztatás is van, semmi más nem történik, mint az, hogy az általános pedagógus-béremelések néhány év alatt elvesztik az értéküket. Ez nem is lehet másként. Megint csak akkor lehetne másként, hogyha olyan szinten emelnék meg az oktatási ráfordításokat, hogy ugyanazok az emberek, akik mind ezt kérik, a következő pillanatban szívrohamot kapnának, és azt mondanák, hogy ilyen költségvetési nyomást meg nem lehet... Teljesen világos, hogy itt valamit tenni kell.

A másik szomorú következménye ennek a dolognak, és ezt elég jól lehetett empirikusan bizonyítani - mindnyájunknak vannak ilyen anekdotikus történetei ezekről, de meg is lehetett nézni, be lehetett bizonyítani -, hogy az elmúlt tizenöt évben egy nagyon erős negatív szelekció indult el a tanári pályát választók körében. Tulajdonképpen ahogy megyünk előre az időben, ez egyre romlik. A legrosszabb érettségizők jelentkeznek, különösen a főiskolai tanárképzésre, közülük azok fognak tanárként elhelyezkedni, akik kevésbé jól teljesítettek az egyetemen vagy főiskolai tanulmányaik alatt, és néhány év elteltével a legtöbb, aki tanárként elhelyezkedett, el fog onnan menni.

A hátrányos helyzetű gyerekek számára ez ráadásul azzal a következménnyel is jár, hogy az ő tanáraik meg nyilván nem a legjobbak közül fognak kikerülni - és akkor megmutatnám: amit látnak, az a szakképzett pedagógusok keresete a felsőfokú végzettségük keresetének arányában, 1989-ben láttuk ezt, utána 2001-ben és 2005-ben. Gyakorlatilag ezt a nagy lemaradást látjuk a pálya első tíz évében. Nyilvánvaló - ezt is meg tudtuk mutatni -, az hogy milyenek a pályakezdő fizetések, alapvetően meghatározza az érettségizők döntéseit abban, hogy ők szeretnék-e tanári pályára menni. Ez teljesen természetes.

A hátrányos helyzetű gyerekek tanárainál mi a helyzet? Ahogy elmondtam az előbb, ezek illetve egy jelentős részük azokban az önkormányzatokban működik, amelyek szegények, nincs elég pénzük. Ez azt jelenti, ők annak is örülnek, ha a bértábla alsó határát ki tudják fizetni a tanároknak, és lehetőleg olyan tanárokat szeretnének alkalmazni, akik minél olcsóbbak. Meg lehet nézni, hogy például a képesítés nélküli tanárok... Amit itt látnak, ezen az ábrán: 2004. és 2007. között az iskolákat sorba rendeztük, utána négy egyforma részre osztottuk őket a hátrányos helyzetű gyerekek aránya alapján. Azt látjuk, hogy a sötétkék a legkedvezőbb helyzetű iskolákat jelenti, ahol 2007-ben 2 százalék a hátrányos helyzetű gyerekek aránya, míg a legalsó kvartilisben 63 százalék. Azt is látjuk, hogy jellemzően sokkal nagyobb a képesítés nélküli tanárok aránya. Az összeset meg lehetett nézni, a megfelelő statisztikai adatgyűjtésekből ki lehetett számolni, hogy a képesítés nélküli órák aránya jóval magasabb.

Az időhiány miatt nem nagyon van mód bővebben elmondani, hogy a különböző kormányzatok ezeken az intézményi feltételeken belül mindenféleképp próbálkoztak. Azt gondolom, az elmúlt tizenhat évben nagyjából végigpróbáltuk az összes lehetőséget, és borítékolva volt, hogy nem fognak működni. Az első volt, hogy elkezdtünk egyre részletesebb normatívák alapján mindenfélét az önkormányzatoknak... - ezzel persze üzenhet a költségvetés vagy a központi kormányzat, hogy mit szeretne az önkormányzatoktól, de hiába üzenünk, mert az önkormányzatok a teljes költségvetésükből gazdálkodnak, és ha a támogatások szintje nem emelkedik, nekik kell valamit csinálni, ha nincs pénz, akkor is, ha nem gonoszak.

A másik ilyen, amivel próbálkoztunk: a célzott támogatások. A célzott támogatások nagyon kis mértékben, egy-két millió forinttal emelték meg egy-egy konkrét iskola költségvetését. Ebből nagyon sok hasznos és szép dolgot lehetett csinálni, gondolom, de arra biztosan nem volt elég, hogy például ők akkor most jól megfizessék a tanárokat, vagy a feltételeket úgy próbálják megváltoztatni. Ez sem megy.

Gábor megígérte, hogy részletesen fogok beszélni erről, de most már nem fogok, mert nincs rá idő. Ezt is meg lehet nézni, hogy mi folyik az önkéntes társulásokban. És természetes, hogy ha nem tudunk egy kétharmados törvényt módosítani, akkor próbálkozunk valamivel. Próbálkozunk az önkéntes társulásokkal. Sajnos, lehet, hogy ennek az a mellékhatása és a kockázata, hogy a legrosszabb települések lesznek kihagyva vagy a legszerencsétlenebbek. Nyilván, hiszen minden egyes települési önkormányzat racionálisan a saját érdekeit követi, nem is fog mást csinálni.

A másik problémát az jelenti - bár ezt most már végképp nem tudom elmondani -, hogy én azt gondolom, teljesen rossz az önkormányzati támogatási rendszer, mert egyszerűen nem veszi figyelembe az önkormányzatok jövedelemtermelő képességének különbségét, vagy csak nagyon kis mértékben. Én azt gondolom, ezek a társulások is egyformán lehetnek szegények vagy gazdagok. Itt sok feltételnek egyszerre kellene megteremtődnie, hogy a rendszer működőképes legyen. Én is mindenképpen azt gondolom, hogy ha a decentralizált rendszert támogatjuk - mint ahogy a kerekasztal azt támogatja -, akkor mindenképpen működőképes önkormányzati egységeket kell létrehozni, utána a finanszírozási feltételeket olyan módon kell megváltoztatni, hogy egy nagyobb önkormányzati egység, egy társulás is lehet jóval szegényebb, mint a másik, és olyan módon kell nyújtani a támogatást, hogy tényleg a kiegyenlítés irányába tudjunk elmenni.

Ezeket már egyáltalán nem mondom el, mert meg tudjuk nézni a Zöld könyvben.

Azt is gondolom, hogy a foglalkoztatási és a bérezési kötelezettségeket valahogy szinkronba kell hozni.

Én tehát azt gondolom, sok mindennel próbálkoztunk az elmúlt tizenhat, majdnem húsz évben. Itt egyszerűen az a helyzet, hogy sajnos nem működhet olyan rendszer, amihez ebből is egy kicsit, meg abból is egy kicsit kiválogatunk, mert annak mindenféle szomorú következményei lesznek. Néha átmegyek naivába, és azt gondolom, előbb utóbb muszáj szembenéznie Magyarországnak azzal, hogy muszáj lesz kétharmados törvényeket is módosítani, különben nagy baj lesz.

DR. FAZEKAS KÁROLY: Tekintettel arra, hogy nagyon elment az idő, arra kérném Jánost, hogy két mondatban foglalja össze, amit mondani szeretett volna, aztán hagyjunk időt a vitára.

DR. KÖLLŐ JÁNOS: Én arról beszéltem volna - egyébként is nagyon röviden -, hogy mi volt az eredeti kérdés, amiből az oktatási kerekasztal gondolata egyáltalán elindult. Ez nem az a kérdés volt, hogy mit kellene tenni a magyar oktatással, hanem az, hogy hogyan lehetne a foglalkoztatási szintet növelni. Ez volt a kiinduló kérdés. Történelmileg ez egy államreform-bizottsági ülésre odahívott munkagazdász, illetve társadalmi egyenlőtlenségekkel foglalkozó közgazdász és szociológus grémiumnak fölített kérdés volt. Világos volt a válaszokból, hogy azok leggyakrabban az oktatási rendszer problémáihoz vezetnek.

Azt gondolom, az egyik fontos dolog, ami megszületett a Zöld könyvvel, az egy sor javaslat arra, hogyan tudnának eljutni az alkotó, fejlesztő pedagógia eredményei ahhoz a körülbelül 40 százaléknyi tömeghez, aki nem szerez érettségit, és akinek a munkaerő-piaci esélyei Magyarországon most nagyon rosszak. Ez azonban a kérdésnek csak az egyik fele.

A probléma másik fele, hogy a rossz munkaerő-piaci helyzet visszahat az oktatásra azon keresztül, hogy olyan gyerekeket, akik munkanélküli környezetben élik az egész életüket, természetesen nagyon nehéz oktatni és nevelni. És ha az oktatási rendszer koncentrálna ezeket a gyerekeket bizonyos iskolatípusokba, iskolákba, tagiskolákba és osztályokba - ahogy ez Magyarországon történik a szélsőséges mértékű szegregáció keretében -, akkor különösen erőteljes lesz a visszahatása a munkaerő-piaci sikertelenségnek magára az oktatási rendszerre.

Ezért van a Zöld könyvnek egy foglalkoztatási fejezete, amelyik nem oktatási kérdésekkel foglalkozik, hanem azzal, hogy lehetne az adott szűk, de mégiscsak létező kereteken belül - adottnak tekintve a jelenlegi magyar népesség alapkészségeit, tudását - növelni a képzetlen, különösen a 8 osztályt végzett népesség foglalkoztatását. Erre vonatkozó keresleti-kínálati oldali beavatkozásokról és ösztönzési megoldásokról szól a könyv foglalkoztatási része.

Azt hiszem, ennyi a lényeg, hogy ez az egész gondolkodás - ami aztán sokkal komolyabbá vált, kiterjedt, és végülis a kerekasztalhoz és a Zöld könyvhöz vezetett - a foglalkoztatás problémájából indult el.

Köszönöm szépen.

DR. FAZEKAS KÁROLY: Köszönöm szépen, én visszaadom a szót elnök úrnak.

ELNÖK: Köszönjük az eddig elhangzott kommentárokat. Az első körben kérdéseket lehetne feltenni a jelenlévőknek, akár ad hominem, akár az elnök úrnak, az elmondottakkal és az általunk nyilván áttanulmányozott jelentéssel kapcsolatban. Tessék, lehet kérdezni! Parancsolj!

DR. HADHÁZY TIBOR: Elnézést, lehet, hogy egy kicsit eretnek kérdés - ha hozzászólok, majd ki fogom fejteni -, de bennem kialakult egy matematikai extrapolációval egy

olyan belső kép most, ami ezt a kérdést indukálja. Tehát a kérdés az, hogy a vizsgálat során eljutott-e az ezzel foglalkozó szakemberek köre arra a végkövetkeztetésre, hogy önkormányzatnak kell-e lenni egyáltalán az iskolarendszernek Magyarországon.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Nekem is kérdésem lenne - a hozzászólásomból persze ki fog derülni, hogy miért kérdezem, egyúttal mindjárt önkritikával javaslom is, hogy a hozzászólásokban vezessük be az időkvótát, ahogy erre már volt precedens. Igazgató úr, az iskolázottság minőségén mit ért - ez alapfogalom volt, többször is előkerült -, különösen hogy szembeállította egy másik folyamattal, az oktatás expanziójával? Ezt szerette, az expanziót nem szerette. Mi a definíció lényege? „Az iskolázottság minősége” - ez hangzott el szóról szóra.

DR. VASS VILMOS: Fazekas elnök úr rövid bevezetőjében említette, hogy sok minden nincsen benne a Zöld könyvben. Számos vitája volt ennek a könyvnek. Én kíváncsi lennék, hogyan látják a megjelent közgazdászok, hogy mi az, ami nincs benne.

ELNÖK: További kérdés?

HORN GYÖRGY: Elnök úrhoz van kérdésem. Nahalka Pistát meg engem felkértél arra, hogy mint tagok referáljunk. Ez hogyan történjék?

ELNÖK: Mondjuk most! *(Dr. Fazekas Károly: Szerintem most lenne logikus.)*

HORN GYÖRGY: Csak kérdezem, mert az lett volna a logikus, hogy ez része a történetnek.

ELNÖK: Nahalka tanár úr!

DR. NAHALKA ISTVÁN: Ha lehet, én el is állnék tőle, mert igazából nincs különösebb hozzátennivalóm ahhoz, ami elhangzott - a nagy részét hallottam, bár egy kicsit később érkeztem. A Zöld könyvet el is fogadtam, tehát igazából ehhez nem is akarok semmit hozzátenni, az időt sem akarom húzni.

ELNÖK: Akkor Horn György!

HORN GYÖRGY: Nekem külön is muszáj volt felkészülnöm, hiszen expressis verbis benne van a szövegben, hogy én vagyok az egyetlen ellenszavazó, és ezt mindenképpen meg kell indokolnom a Köznevelési Tanács előtt is. Igyekszem nagyon röviden rögzíteni.

Az első, hogy ha ennek az lett volna a címe, hogy „Mit gondolnak egyes közgazdászok a közoktatás-irányítás finanszírozási rendszeréről?”, akkor megszavaztam volna. De nem ez a címe. Röviden egy történet.

Ez az anyag megjelent az Élet és Irodalomban, az öt szerzőből itt ülnek négyen, és Csapó Benő volt még benne. Amikor elolvastam, felhívtam Karcsit, és Mihály Ottóval, Vekerdy Tamással együtt megkerestük őket - akkor még nem tudtuk, hogy lesz ilyen kerekasztal -, hogy szeretnénk, ha lenne egyfajta eszmecsere - ez egyébként meg is történt a Közgazdaságtudományi Intézetben -, hogy világosan körvonalazódjék, milyen nagyon eltérő megközelítések léteznek a közoktatás egészére vonatkozóan.

Később a kerekasztal napirendjének meghatározása során, amikor rögzült, hogy mik a témák, tiltakoztam, és jeleztem, jó lenne, ha más témák is bekerülnének. Ezzel kapcsolatban egyébként nem volt ellenvélemény, de visszaverődött rám, hogy akkor csináljam meg én, de sem az alkatom, sem a munkám nem teszi ezt lehetővé. Vagyis amikor a Zöld könyv elkészült - és ez az ellenszavazat alapvető funkciója -, akkor kiderült, hogy ez nem az, mint amiről szól, nevezetesen hogy az oktatási kerekasztal a magyar társadalom különböző csoportjainak - szakmáknak, Országgyűlésnek stb. - egyfajta konszenzusos véleménye. Azt is írtam elnök úrnak akkor, hogy nagyon sok mindennel egyetértek, de alapvetően a probléma az, ami nincs benne, és ezért nem tudom támogatni.

Ennek az induló ügye - és azért kell ilyen történetileg elmondanom -, azért nagyon fontos, mert bár definiálódik, itt is elhangzott, hogy milyen célok mentén keletkezett az anyag, valójában húzódik benne egy implicit axiomatikus rendszer, amivel én nem tudok azonosulni. Ezt mindjárt az első ülésen fölvettem - elég tréfás a történet, és több történetet nem mondok: azt kértem mindjárt az elején, hogy jó lenne, ha kiindulási pontként megszavazná a kerekasztal, hogy az iskola megrendelője a család. Ez egy súlyos dilemma volt később is, amikor az ott lévő pszichológusok közül Csépe Valéria, Révész Magdi azt javasolták, hogy akkor szavazzunk arról is, hogy a nő szüli a gyereket. Nem tudom, ez benne van-e a jegyzőkönyvben, de bennem nagyon mélyen bennem maradt. Mondtam, hogy jó, szavazzunk arról is, de erről szavazzunk. Ez ugyanis az egyik olyan axiomatikus különbség, ami az egész Zöld könyvben megtalálható, és az én megközelitésem eltért, nevezetesen, hogy ki a megrendelője az iskolának, hogyan jelenik ez meg a társadalomban stb. A továbbiakban erről sajnos nem esett szó. Pedig ez egy olyan kérdés - ezt le is írtam a levelemben -, ami alapvetően meghatározza, hogy mit gondolhatunk a jövő iskolájáról. Itt egy olyan koncepciónak - hangsúlyozom: a legtöbb helyen ki nem mondott koncepciónak - a menetében vagyunk, például abban a kérdésben, hogy van-e önkormányzati iskolarendszer, hogy egyszerre lett a Zöld könyv gyakorlati problémák megoldására szóló javaslatsor, ami azonban azzal az igénnyel jelent meg - az is volt a kormányzati kommunikációja, a médiában megjelenése és az itt előadott álláspontja is -, hogy ez itt a magyar közoktatás egészére vonatkozó jövőkép, noha ez konkrét eljárástechnikai kérdésekre irányult, nem vitatva egyébként azoknak elég jelentős részét. Ezt le is írtam.

Hangsúlyozom, hogy ez nagyon-nagyon fontos különbség. Nevezetesen a kompetenciánkat határozza meg, hogy az iskolát magát hogyan értelmezzük. Az iskola Magyarországon központi költségvetési forrásokból ma már csak 25 százalékban - egyes esetekben legfeljebb 50 százalékban - finanszírozott, de egyéni fogyasztás - hasonlóan az egészségügyhöz, a színházhoz vagy az egyházi támogatáshoz -, vagy pedig egy olyan közösségi ellátás, ahol az állam a megrendelő, és ennek nagyon eltérő módjaiban tulajdonképpen sztenderdeket határoz meg. Ez volt az egyik alapvető különbség. Hangsúlyozom, tudomásul vettem, hogy én ebben egyedül maradtam. Nem akarok tovább vitatkozni, csak jelezném, hogy ez az egyik.

A másik lényeges különbség, ami nagyon-nagyon fontos volt, hogy a problémák gyökerét az egész Zöld könyv a rendezetlenségekben, autonómiákban látja, aminek a megoldása, a változás hajtóereje az állam, és hogy létezik valami tartalmi-technológiai sztenderdje a minőségbiztosításnak, elszámolhatóságnak - a Trencsényi Laci kérdése irányult erre -, amely sztenderdet mi tudhatnánk, ha a tudomány kellő pénzt kapna arra, hogy ezt ő megmondja. És ez végigvonul az egészen, hogy ez létezik. Valóságos társadalmi elvárásokat meg tudunk fogalmazni, az volt az én álláspontom, ugyanakkor az egész anyag az iskolát mint intézményt, mint működő rendszert kihagyja. Arra a kérdésre, amit Vili tett föl - nem gondoltam, hogy

mindenkinek én a saját szempontjaim szerint válaszolnék, de véletlen, hogy az én szempontom szerint ez így alakul -, gyakorlatilag ezt például kívül hagyta, hogy miképpen történik az adaptáció. Abban a vitában, hogy az önkormányzatokat összevonjuk-e vagy sem, itt inkább az a kérdés, hogy van iskola a településen vagy nincs. Ez nagyon fontos kérdés, hogy ki dönt arról, hogy adott településen van iskola vagy nincs. Ha van iskola - bármilyen kicsi vagy bármilyen nagy -, akkor ott már a döntési mechanizmusok másképp működnek. Ebbe azért nem mennék bele, mert az egész egy nagy anyag.

Azt akartam csak jelezni, hogy az axiómákban volt alapvető eltérés köztünk, és ezért nem tudtam ezt megszavazni.

Mi az, amiben egyetértettem? Mert ezek nagyon fontos dolgok. Egyetértettem azzal - és ez nagyon fontos -, hogy távlatilag is polgári demokratikus, alkotmányos keretek között tétélezi. Mert ez nagyon sokszor nem így van. Sok közoktatás-irányítási koncepciót - erkölcsi alapon vagy másként működőt -, elképzelést láttam, ezért nagyon fontos volt számomra, hogy ez ebből indult ki.

Egyetértettem azzal, hogy az integrációra szükség van a közoktatás rendszerében, hogy nem tartható, túrhetetlen az az állapot, ahogyan ma szegregál az iskola.

Egyetértettem a kisgyermekkorai fejlesztés egész programjával. Egyetértettem az óvodáztatással, és egyetértettem az önkormányzati törvény módosításával is, a kistérségi rendszer kötelező bevezetésével.

Nagyon fontos elemekkel egyetértettem tehát, sőt, az egészre vonatkozóan is azt gondolom, nagyon jó, hogy van, és hogy tényszerű, tárgyyszerű, a közmédia, a szakma elé kerülő anyag. Én ezt alapvetően örömtelinek tartottam.

Ugyanakkor nagyon-nagyon hiányoltam, és úgy gondolom, teljességgel hiányzik az egészből, hogy semmilyen formában nem vezethető le belőle egyfajta szakmailag is koherens iskolakép. Ugyan vannak benne ilyen fejezetek - a Nagy Jóska fejezetei például az általános iskola alsó tagozatára vonatkozóan. A Csapó Benő középiskolára vonatkozó részével már sokkal több vitám van. De ami ebből átjön, az az első pontokra visszautal. Számomra rémületes a gyáriskola helyére kerülő hivataliskola jövőkép.

Konkrétumok, amikben nem értettem egyet:

Nem érttem egyet azzal, hogy az iskolaméret növekedése hatékonyságnöveléssel jár. Ez egy nagyon fontos eltérés. *(Közbeszólások: Hol olvastad ezt?)* Az állítás arról szól, hogy ha van kistelepülésen kisiskola, ugyanez a probléma áll fenn, mint ami most van. *(Dr. Kertesi Gábor: Amit mondasz, ez valami fantom. - Dr. Varga Júlia: Nem az a lényeg, hanem hogy ki tartja fenn.)*

Nem az a kérdés, hogy ki tartja fenn, hanem hogy van iskola a településen vagy nincs. *(Dr. Varga Júlia: Mind a kettő. De az egy nagy kérdés.)* Ez a kérdés.

Nem érttem egyet a minőségi tanár egyenlő tudós tanár alaptézisével. Egyáltalán nem, sőt, számomra az egész tanárképzési fejezet abszolút nehezen érthető. De nem a kompetenciám, igyekeztem abban nem részt venni.

Nem érttem egyet a pályakezdő-bérek illetén kezelésével, mint ahogy az egész bérrendszerre vonatkozóan az volt az álláspontom - és most is tartom -, hogy ha az anyag olyan nagyságrendű kérdéssel, mint az önkormányzati törvény, tudott határozott javaslatot tenni, nem érttem tisztán, hogy annak a rendszernek, ami most van, a koherens következménye lehet - nem kell, hogy legyen - a bérezési rendszer egésze kötöttségének a feloldása. Legalább ilyen releváns, mint ez. *(Dr. Varga Júlia: Benne is van.)* Ebben csak az van, hogy sajnos, azt nem lehet. *(Közbeszólások. - Dr. Varga Júlia: Benne van, hosszú távon ezt javasoljuk.)*

Nem értettem egyet a kötelező természettudományos érettségi bevezetésével - de ezt itt tudják -, egyáltalán, az érettséginek azzal a fajta rögzítésével.

Nagyon fontos probléma, hogy olyan tartalmi kérdéseket, mint a tartalmi szabályozás, iskolaszervezet stb., nem ténynek, hanem anekdotának tekintette. Amikor azt mondtuk az elején, hogy tény, akkor minden olyasmi, ami a történeti állapotra vagy leírásra vonatkozott, egyszer csak anekdotának minősült. Ezt nagyon nehezen kezeltem. Számos olyan tény van, ami szelektíven került az anyagba. Hogy mást ne mondjak, ténynek tekinti - ahogy az elején is mondtam -, hogy a magyar közoktatás helyzete folyamatosan romlik, végig erre épít az anyag, miközben tudunk olyan felméréseket, amely szerint ez nem igaz. Nem olyan régen épp a természettudományos mérések zajlottak - és ezt önmagában nem is tartom örömtelinek, amit az mér. Itt van egy szelekció: ami befér, az odakerült, ami nem, nem.

Sajnos, nekem sem energiám, sem időm, sem kompetenciám nincs arra, hogy én most hónapokra leüljek, csapatot szervezzek, és megfelelő alternatívákat, tényeket tegyek le a bizottság elé.

Összességében sajnálattal vettem, hogy a kerekasztal elnevezés - az egyedüli ellenszavazat nyilván ellenem szól - helyére az eredeti államreform-bizottság öt szerzőjének a néhány esetben jelentős és fontos bővítményével - kisgyerekkori fejlesztés és sorolhatnám - kiegészített anyaggal találkoztam. Én ezért nem tudtam megszavazni. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönjük. Parancsolj!

DR. SZILÁGYI JÁNOS: Közgazdászok készítették ezt az anyagot...

DR. FAZEKAS KÁROLY: Szeretném helyretenni: itt most közgazdászok vagyunk, a Zöld könyvet nem közgazdászok készítették. Nagyon tarka összetételű társaság, de a leghatározottabban szeretném mondani, hogy ne maradjon meg ez az érzés, hogy itt eljött egy közgazdász társaság, letette a Zöld könyvet. Nem közgazdászok.

DR. SZILÁGYI JÁNOS: De jó szándékú a kérdésem egyébként, nem ezért mondtam. *(Derültség.)*

ELNÖK: Szóval az még nem sértés, ha valakit közgazdásznak titulálnak.

DR. SZILÁGYI JÁNOS: Egyébként pozitív lesz a kérdés. Amit önök megálmodtak, elmondtak, arról kellene csinálni egy költség-haszon elemzést, mert a döntéshozókat meg kell győzni, akkor ennek mi lenne a haszna? Nyilván lehet sokféle.

DR. FAZEKAS KÁROLY: Mármint a költség-haszon elemzésnek vagy egy ilyen reform sikeres végigvitelének?

DR. SZILÁGYI JÁNOS: Ahogy megálmodtátok, ennek gyakorlatilag milyen hozadéka lenne a foglalkoztatásban, mekkora a befektetés, a megtérülés, egyebek? Nagyon fontos a döntéshozók szempontjából. Ezért utaltam a közgazdászokra.

GÖRBE LÁSZLÓ: Mit ért szabad iskolaválasztás alatt?

ELNÖK: További kérdés? *(Nincs jelentkező.)* Nincs, akkor kérjük a válaszokat.

DR. FAZEKAS KÁROLY: Horn Gyuri néhány alapvető kijelentésére, érvelésére reagálnék.

Jeleztem már a bevezetőmben is, hogy a Zöld könyv természetesen nem tartalmazza minden vonatkozását a magyar közoktatás megújításának, és nagyon fontos vonatkozások - nem azt mondanám, hogy kimaradnak - nincsenek ebben az anyagban benne.

Azért arra reagálnék, nem olyan egyszerű azt mondani, Gyuri, hogy neked nem volt rá időd. Mi elfogadtuk, én személyesen is elfogadtam, hogy rendkívül fontos az a kérdés, amit fölvettedél, például az iskola adaptációs készségét, képességét meghatározó tényező, az iskola missziója és az azt befolyásoló tényezők. Akkor kerül be a Zöld könyvbe, ha összeáll egy csapat, és ezt megcsinálja. A Zöld könyv azért született meg, mert sikerült azt a tizenegy csapatot összeverbuválni, aki a tizenkét fejezetet elkészítette. Azt gondolom, nagyon fontos, amit fölvetesz, hiányzik a Zöld könyvből, de azt gondolom, a Zöld könyv nem a magyar közoktatás megújításának a bibliája, tehát a pálya nyitva áll, és azt gondolom, szükséges is, hogy ilyen művek szülessenek. Természetesen az is szükséges, hogy nagyon alaposan vitassák, érvekkel, megfelelő módon korrigálják, javaslatokkal kiegészítsék vagy elvessék, ha szükséges, a könyv bizonyos állításait.

Elhangzott egy olyan kérdés a bevezetőm kapcsán, hogy mi is a helyzet az expanzióval és a minőség kérdéseivel, hatásával a gazdaság, a társadalom teljesítményére. Ha úgy hangzott az előadásban, hogy én valami módon károsnak ítélem meg az iskolarendszer expanzióját, akkor az természetesen nem így van. De azt gondolom - a könyv mérés-értékelés fejezete elég részletesen tárgyalja is -, hogy lehet mérni azokat a kompetenciákat, az azokban a kompetenciákban való jártasságot, amelyet az iskolának át kell adni bizonyos fázisban abban a folyamatban, amin végigmegy egy gyerek, amíg kikerül az iskolarendszereből. Ha ezt lehet mérni, akkor ennek a minősége, az eredményessége, az oktatás eredményessége egy mérhető folyamat, és ennek a minősége meghatározó hatással van hosszú távon nemcsak a gyermek fejlődésére és sikereire az életben, hanem a gazdaság működésének egészére. Azt gondolom, hogy a magyar gazdaság egyik alapvető problémája, hogy az emberek igen nagy része, akik munkát szeretnének találni a magyar munkaerőpiacon, nem rendelkezik azokkal a minőségi kompetenciákkal, amelyekre ma szükség van egy modern gazdaságban. Tehát azt gondolom, hogy ez mérhető, átadható, annak az intézménynek a teljesítménye, amely arra hivatott, hogy ellássa ezekkel a kompetenciákkal a gyermekeket, javítható, értékelhető, és hogyha szükséges, megadhatók azok az alapvető segítségek, amelyekkel ez a teljesítmény javítható. De, gondolom, Kertesi Gábor ki fogja egészíteni.

Elhangzott egy olyan kérdés is, hogy ez a társaság hogyan viszonyul az önkormányzatokhoz. Varga Júliát fogom kérni, hogy reagáljon.

DR. VARGA JÚLIA: Erre szeretnék válaszolni.

Az első kérdés, hogy önkormányzati legyen-e az iskola. Igen, a kerekasztal azt javasolja, hogy önkormányzati legyen. Mondtam, hogy van egy másik modell is, amikor nem önkormányzati az iskola, de mi azt támogatjuk, hogy önkormányzati legyen, mert azt gondoljuk, hogy annak sok előnye van. Pontosan az az előnye, hogy közelebb van a felhasználókhöz a döntéshozási kör. De megint hangsúlyoznám, hogy nem a települési önkormányzatban gondolkodunk, hanem kistérségiben.

Azt is gondom, hogy a világban mindenféle rendszereknek mindenféle tulajdonságaik vannak, meg kell nézni, hogy jó, nem jó. A decentralizált rendszerekben, például Angliában - nem tűnik nagyon antidemokratikus országban -, egyre jelentősebb a központi ellenőrzés szerepe, amit mi is javasoltunk, az Ofsted mintájára. Egész egyszerűen azért, mert ennek az oktatásnak nem egyszerűen a szülő a megrendelője, meg nem 25 százalékát fizeti a központi költségvetés sem, hanem sokkal többet, és egyszerűen arról van szó, hogy természetesen a szülő is megrendelő, de valakinek képviselni kell azon gyerekek érdekeit is, akiknek a szülője sem információval, sem azokkal a döntési kompetenciákkal nem rendelkezik. Ez nagyon nagy része a társadalomnak, nagyon sok gyerek, akinek az érdekeit valakinek képviselnie kell. Ez pedig senki más nem lehet egy állami iskolarendszerben, mint az állam.

Azt támogatjuk, hogy legyen decentralizált iskolafenntartás, normálisan működőképes önkormányzatokkal, és azt is javasoljuk, hogy e mellé legyen egy központi ellenőrzés, amelyik például megkérdezi, hogy tessék mondani, miért nincs Píripócson iskola, és miért kell a gyerekek harminc kilométert utazni. Gyakorlatilag egy szabályozással megakadályozza, hogy egy ilyen helyzet előállhasson - csak ehhez meg is kell teremteni a feltételeket azoknak az önkormányzatoknak, hogy utána számon lehessen rajtuk kérni.

DR. KERTESI GÁBOR: Két-három megjegyzésre szeretnék reagálni. Az első, amit Vass Vili kérdezett, hogy mi nincs benne. Sok minden nincs benne, de mondanék négy példát, ami nincs. Nem gondolom, hogy benne kellene lennie, tehát nem tekintem hibának, hogy nincs benne, de egy ilyen tervezetnek, mint a Zöld könyv, ami a közoktatás megváltoztatásának, a kerekasztal szerint helyes irányba történő módosításának a kulcselemeit próbálja meghatározni, nem dolga, hogy az élet minden elemével foglalkozzék - még oly fontos elemeivel sem.

Elmondom tehát, hogy mik nincsenek benne:

Valóban nincs benne egy külön fejezet az iskola belső működéséről. Nem gondolom, hogy nagy hiba lenne.

Nincs benne a NAT-ról, a tantervről egy fejezet. Lehetne, de azt gondolom, az mind olyasmi, aminek egy ilyen struktúrában nem feltétlenül kell benne lennie. Ezek természetesen mind nagyon fontos részei egy pedagógiai gondolkodásnak.

Nincs benne egy olyan fejezet, amit a kezdet kezdetén például Hankiss Elemér, a kerekasztal egyik tagja javasolt: jó, hogy itt beszélünk a kompetenciákról, de a gyerek egy komplexebb entitás, és beszélhetnénk az állampolgári, erkölcsi, esztétikai neveléséről, testének fejlesztéséről is. Szerintem ezek fontos dolgok. Senki nem gondolhatja, normális ember, hogy ezek nem fontos dolgok. Mindenki tudja, hogy egyenrangúan fontos dolgok. Ezekről is lehetne benne egy fejezet. De én nem gondolom, hogy ezek a nagy strukturális problémák direkt összefüggésben lennének. Lehet, hogy ebben tévedek, persze.

Végül szerintem nagyon fontos eleme a pedagógiai gondolkodásnak az osztálytermi gyakorlat, hogy milyen legyen a belső tartalma. Erről sincs benne fejezet. Ezzel kapcsolatban hadd csináljak egy kis reklámot. Megjelent Magyarországon - bár a kutya se figyelt föl rá, de remélem, az OKNT ismeri - a világ legjobb tankönyve az osztálytermi gyakorlat oktatásáról. Megítélésem szerint ennek a tankönyvnek a tíz kiadása alatt legalább egymillió pedagógust képeztek ki a világon. Ez ingyen hozzáférhető. Arra szeretném rábeszélni, az Országos Köznevelési Tanács minden tisztelt szakemberét, hogy reklámozza minél szélesebb körben, hogy ebből tanítsanak a magyar képző intézményekben, főiskolákon és egyetemeken, mert valószínűleg ennél sokkal jobb ilyen modern tankönyv nincs ma a világon. Ez több ezer

példányban ingyenesen rendelkezésre áll, az Educatio terjeszti. Az kellene, hogy valóban terjedjen.

Arra a kérdésre, amit Görbe László kolléga tett fel, hogy mit értünk - vagy én mit értek - szabad iskolaválasztáson, nagyon egyszerűen tudok válaszolni: egy olyan rezsimet, aminek a szabályai néhány egyszerű mondatban összefoglalhatók. Magyarországon minden gyereknek van kötelező beiskolázást biztosító iskolája, amit körzeti iskolának neveznek. A szabad iskolaválasztás rezsimjének első megállapítása, hogy minden gyereket a körzeti iskolájának kötelező felvennie, ha a szülei úgy döntenek, hogy oda akarják beiskolázni. Tehát nem maradhat egyetlen gyerek sem iskola nélkül.

A szülő dönthet azonban úgy, hogy nem a kötelező beiskolázást biztosító iskolába szeretné beírni a gyermekét, hanem egy másikba. Ez ennek a rezsimnek a második szabálya, tehát ez a joga fennáll.

A harmadik szabály, amiben össze lehetne foglalni a magyarországi szabad iskolaválasztás rezsimjét, hogy az a másik iskola, ami nem az ő körzeti iskolája, helyhiány esetén dönthet úgy, hogy elutasítja ezt az átjelentkezést. Ennek az elutasításnak a most lezárt 2007-2008-as tanév óta van egy forgatókönyve, amely forgatókönyv működéséről semmilyen tapasztalattal nem rendelkezünk. Az átjelentkezés hogy néz ki? Ott is érvényes az első szabály, hogy a körzeti gyereket nem lehet visszautasítani, tehát a prioritásnak ez az első fázisa. A második, hogy előnyben kell részesíteni az átjelentkező gyerekek közül a HHH-gyerekeket. A harmadik, hogy ha még mindig van szabad kapacitása az iskolának, akkor sorsolás útján kell eldönteni. Hozzáteszem, hogy a 2007-2008-as tanévet megelőzően a magyar szabad iskolaválasztás azt jelentette, hogy az elutasítás szabályai teljesen elasztikusak voltak - hogy így fogalmazzak. Az iskola, ahová átjelentkeztek más körzetről a gyerekek, azt csinált, amit akart. Így működött ez a rezsím, több mint húsz éven keresztül - és ezt mindannyian szó nélkül túrtuk. Ezt is hozzá kell tennem. Én magam is szégyellem magamat azért, hogy ezzel kapcsolatban először 2005-ben emeltem szót. Szerintem mindannyiunknak már régen kiabálni kellett volna... *(Dr. Trencsényi László: Voltak kiabálások!)*, hogy igazságtalan rendszer működött huszonöt éven keresztül Magyarországon. *(Dr. Trencsényi László: A mi szakmánk a 90-es évek óta folyamatosan publikált az ügyben. Érdemes olvasni!)* Ez a második megjegyzésem.

És egy megjegyzés, csak Gyurinak a TIMMS-re való utalására. Itt nagyon csínján kellene bánni az adatokkal. Két dolgot hadd mondjak! Egyrészt végig kell nézni, milyen halmaz vesz részt a TIMMS-ben, és milyen halmaz vesz részt a PISA-ban - vakok között a félszemű is látó. Nagyon figyelmesen meg kellene nézni tehát, és a PISA-ban a rangsorunk az OECD-országok, tehát oda kellene belőni magunkat, és nem Tunézia szintjére. A másik, hogy nyilván nem árulok el nagy titkot: a TIMMS inkább egy olyan típusú tudást mér fel, amit az iskolának tanulnak a gyerekek, a PISA meg azt, amit az életnek. Remekül teljesítenek a magyar gyerekek, amikor vissza kell mondani, amit tanultak az iskolában, de amikor azt vizsgálja meg valaki, hogy mindez mire jó, amikor megkérdezik tőle, hogy az a tudás használható-e - amit majd az életben is föltesznek neki -, akkor viszont elég gyenge.

Nagyjából ezekre szerettem volna reagálni.

DR. KÖLLŐ JÁNOS: Én három egészen rövid megjegyzést szeretnék tenni, és egy - még mindig rövid - egy kicsit hosszabbat.

Az egyik az iskola minősége, amit Trencsényi Laci kérdezett. Egész egyszerűen arról van szó, hogy amit az iskolában tanulunk, el tudjuk-e adni a piacon, és milyen áron. Pont. Nincs ennél jobb mércénk ennek a mérésére.

A másik megjegyzésem az lenne, hogy egy budapesti kerületnek átlagosan 80 ezer lakosa van, egy magyar kistérségnek pedig kevesebb mint 60 ezer. Tehát az az önkormányzati szint, amire a javaslat irányul, nem valami szuper magas szint: egy budapesti kerület aggregációs szintje.

A tudós tanár... Persze, tesz javaslatot a tanárképzési fejezet kutatási ösztöndíjra stb., de azt gondolom, az alapvető nem ez, hanem az, hogy a képzők képzőinek megvan-e az a tudományos háttere, azok a készségei, amik lehetővé teszik, hogy egyáltalán lépést tartsanak a szakmával vagy sem. És e tekintetben azért aggasztó, hogy ezerháromszáz főiskolai-egyetemi tanárképzőből ezer körül van a minősítés nélküliek száma. *(Dr. Kertesi Gábor: Húsz képző intézményben 1350 főállású oktató van, aki pedagógusképzéssel foglalkozik ma Magyarországon, és ebből négyszáznál nem több, akinek minősítése van.)*

Amiről pedig talán kicsit hosszabban beszélnék, az az a kérdés, hogy mi lenne a haszna, ha megvalósulna, amit a Zöld könyv indítványoz. Most van Magyarországnak egy 10 százalékpont körüli aggregált foglalkoztatási lemaradása. Tudjuk, hogy ez lényegében teljes mértékben abból a társadalmi körből jön, amelyik érettségivel nem rendelkezik, és különösen abból, amelyik nyolc osztálynál többel nem rendelkezik. Tehát abból a körből, amelyik azt a tudást, amit az iskolában kapott, nem tudja eladni, vagy ha mégis, akkor hihetetlenül nyomott áron.

Most ismerkedtem meg a legfrissebb, iskolázottság szerinti bér adatokkal. A szakképzés kereseti hozama 2 százaléknál tart a fiatal generációban. A négyéves képzés évente mondjuk negyed vagy fél százalékkal növeli meg valakinek a keresetét a nyolc osztályhoz képest. Azt is tudjuk, hogy a közoktatás sajnos ontja magából a rosszul képzett munkaerőt. Továbbra is minimálisan 15 százalék körül van azoknak az aránya, akik nyolc osztálynál magasabb végzettséget nem szereznek, és úgy kerülnek ki végleg az iskolarendszerekből, és egy 25 százaléknál magasabb szakmunkástanuló, akinek a 60 százaléka segédmunkát végez, és a bérszintje, mint említettem, az általános iskolai bérszint fölött van összesen 2 százalékkal. Ez baj önmagában, ez baj azért, mert externális hatásai vannak, a bűnözéstől a lakóterület leromlásáig stb., baj azért, mert súlyos adóteherrel jár. De ezek mind eltörpülnek az igazi nagy bajhoz képest, hogy a társadalmi töredezettség kimutathatóan rombolja az intézményeket, és a lerombolt, rossz minőségű intézmények kimutatható módon csökkentik egy ország növekedési képességét. Ha tehát ez így marad, ahogy van, Magyarország le fog süllyedni még mélyebbre, mint ameddig eddig sikerült süllyednünk.

Azt gondolom, ez a tétje annak, amiről a dolog szól. Ezt számszerűsíteni nyilván ember nem tudja.

DR. FAZEKAS KÁROLY: Azért kiegészíteném azzal, lehet, hogy ember nem tudja, de azokban az országokban, ahol megfelelő adatok vannak, nagyon sok vizsgálat megkísérli számszerűsíteni. Napokkal ezelőtt jelent meg a legújabb amerikai vizsgálat eredménye, ami azt mutatja, hogy nemcsak a kora gyerekkori, hanem magának a minőségi oktatási rendszernek milyen hozamai vannak. A legújabb vizsgálatok azt mutatják, hogy két és félszeres a hozama a befektetett plusz összegeknek hosszú távon, természetesen azoknak az externális hatásoknak a figyelembevételével, amiket János is mondott. De Magyarországon is vannak ilyen típusú elemzések.

DR. KERTESI GÁBOR: Mi 2006-ban Kézdy Gábor kollégámmal csináltunk ilyen számításokat, hogy mi lenne a haszna, ha egy gyereket, aki szakiskoláig vagy még odáig sem

képes eljutni, továbblendítenénk egy érettségiig. Ezt úgy számoltuk ki, hogy összegyűjtöttünk egy csomó olyan információt, egyéni szintű adatot keresztmetszetben - a jövőre vonatkozó longitudinális adatokat nem ismerjük, azt nem lehet, tehát a keresztmetszeti adatokból kell projektálni a jövőre. Sok tényezőt próbáltunk számításba venni: mindenféle adóbevételeket, egy magasabb keresetre rávetítettük az adótáblákat, és az egész életpályára számoltunk negyven évre előre, mindkét alternatív esetre: ha nem jut el az érettségiig vagy ha eljut. Az összes lehetséges adóbevételt figyelembe vettük, a börtönök fenntartását, a bűnözés valószínűségét - le van írva egy tanulmányban. Az jött ki, hogy ha az ember egy 4 százalékos diszkonttényezővel visszaszámolja 4 éves életkorra, mennyi pénz áll a jövőben rendelkezésre az államnak, mennyi nettó megtakarítás abból, hogy egy magasabb képzettségű ember kevésbé terheli le a jóléti ellátórendszert, tehát kevesebbe kerül a költségvetésnek, viszont többet fizet be ahhoz képest, mint amit befizetne akkor, hogyha ottragadna egy alacsonyabb iskolai végzettségi szinten. Ennek a jelenleg diszkontált értéke négyéves korra, különféle kalkulációk alapján, 4 milliótól 15 millió forintig terjed mai értéken. Úgy argumentáltunk, hogy ha ennek csak egynegyedét, tehát egymillió forintot értelmesen ráfordítanánk minden ilyen hátrányos helyzetű gyerekre, alapvetően kisgyerekkori programokban - és ha még azt is kalkulálja az ember, hogy nem mindegyik lesz sikeres, esetleg csak minden harmadik -, akkor nagyon jelentős előrelépést lehet tenni.

Még egy dolgot mondanék arra, hogy bizonyos következmények mérhetők. Hadd mondjak egy elég drámai következményt: a rendszerváltás kezdetétől 2002-2003-ig - a KSH-nak vannak ilyen számításai a halandósági adatokból - a legalacsonyabb és a legmagasabb iskolai végzettségű populáció, a 30 évesek várható jövőbeli élettartamában mutatkozó különbségek négy egész évvel nőttek meg. Aki tudomásul veszi, hogy a társadalomnak ez a rétege továbbra is ilyen mértékben termelődik újra, az vegye azt is tudomásul, hogy ezek az emberek hamarabb fognak meghalni. Nagyon sok erkölcsi következmény is adódik, amivel szerintem bátran szembe kell nézni, amikor valami nagyobb szabású reformra igent vagy nemet mondunk.

ELNÖK: Akkor most a hozzászólások következnek.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: És életbe lépteted a...

ELNÖK: Tíz perc... *(Közbeszólások.)* Öt. Egy fő: öt perc. Kérem, Zsuzsa, segítsen nekem kopogni. Trencsényi úr a próbababa.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Én mindenképpen azzal értek egyet, amit Gyuri mondott, hogy a közbeszédet a Zöld könyv körül folytatni kell, és fenn kell tartani a közérdeklődést. Ezért javaslom - talán szóba kerül még ma -, hogy vagy az OKNT évkönyvében, vagy valamely szakfolyóiratban ennek a beszélgetésnek egy szerkesztett változata kerüljön nyilvánosságra, jelezve, hogy az OKNT a maga részéről ezt a beszélgetést fontosnak tartja.

Én a diagnózis nagyon sok elemével mélységesen egyetértek. Osztom azt az aggodalmat, amit Gyuri kifejezett, bár távol álljon tőlem - nem mindig áll távol, de most mindenképpen -, hogy ilyen harmadik utas romantikus legyenek, de én is félek, hogy itt egy jó alapot ad egy etatista fordulatnak, különösen sok mindenre tekintve. Ezt úgy is érzékelem: mi a garancia arra, hogy az a 270 önkormányzat majd jobb gazda lesz, függetlenül a konkrét adottságaitól, mint a 3000.

Amire felfűzöm a hozzászólásomat - inkább kérdések lesznek -, hogy egy történeti szemléletmód mennyi mindennel gazdagította volna ezt a világot. Én egyébként történetinek

tartom a pedagógusképzést ért bírálatot is, hiszen hol van már ez a gárda, mióta a bolognai képzésben kemény, szigorú mércékkel kapják meg az indítási engedélyeket a bolognai pedagógusképzők: messze a múlté.

Ugyanígy én úgy gondolom, hogy a szétagolt önkormányzati fenntartású szerkezet is legalább félmúlt, hiszen legalább annyi problémát okoznak ezek az akár így, akár úgy, látszólagos önkéntességgel létrehozott kistérségi társulások. Elemzésre méltó problémákat, hiszen tapasztalatok vannak. Számomra ma már ez az iskolafenntartás valósága, és ehhez képest elenyésző, hogy mi van Patakon, ahol én pályámat kezdtem.

Ha már itt tartunk, akkor a falu–város. Az opposíció mindig a falusi–városi, és a külvárosi világ kevésbé jelent meg ebben az összefüggésrendszerben. Én mindenképpen értelmezném vagy elemezném egyáltalán a falusi települések funkcióváltozásainak problémáit. Ebben jelenik meg az iskola léte vagy nem léte mint probléma. De ebben a 270 versus 3000-ben megkerülhetetlen az a történeti tény, hogy a járási hivatalok mint iskolafenntartók miért okoztak akkora társadalmi közharagot húsz évvel ezelőtt, és miért várta az az eufória az úgymond szétagolt önkormányzati iskolafenntartást, ami a rendszerváltás esztendeiben végbement.

De még tovább megyek: a le nem rágott TOK-ROK–tankerületi főigazgatóság dilemma is újra megjelenik látenszen a gondolkodásban. Lehetetlen erről úgy beszélni, hogy akár az ősi tankerületi főigazgatóságok problémáját, akár a rendszerváltás körüli rendszervitáknak, a TOK-ROK rendszer vitáinak a tanulságait le ne vonnánk. Volt okok azoknak, akik - mint én is - nem szerettük a TOK-okat.

Az értelmes települési egység - szó szerint idézem - szintén megkerülhetetlenné tesz bizonyos történeti elemzést. Amiket szóba hozunk ilyenkor, ezek klasszikusan az egyházi körzetek vagy az anyaegyház és filiája világa. Akkor erről beszéljünk, hogy ezek olyan tartós struktúrák a magyarországi társadalomban - erről Karácsony Sándor annak idején gondolkodott -, amelyek rekonstruálhatók egy új települési egységrendszerben. Ami ritka tanulság, hogy mitől tud a katolikus Ajak fennmaradni társulásra való minden hajlandóság nélkül, és virágozni Szabolcs-Szatmárban, a református tenger kellős közepén.

Ezekről a dolgokról szerintem beszélni kell.

Egy hozzáfűznivalóm van még: azért arról a felelősségről is kell valami módon beszélni, hogy milyen faktorok erodálták ezt a bizonyos szétagolt önkormányzati iskolafenntartó önkormányzatok világát, amely tagadhatatlanul létezett egy olyan helyzetű energiával annak idején, amiből akár még lehetett is volna valami.

ELNÖK: Köszönöm. Vass Vilmos!

DR. VASS VILMOS: Folytatnám, amit Trencsényi László elkezdett. Előző évben valahogy úgy adta a sors, hogy nem tudtam részt venni a Zöld könyvről szóló vitákon, ezért most úgy gondolom, illik elmondanom, hogy ez egy nagy hatású, szerintem nagy lélegzetű, elég komoly munka. Én egy dolgot szeretnék kiemelni, ami rendkívül fontos, és úgy gondolom, alaposan elemzett ebben a Zöld könyvben.

Az egyik a korai fejlesztés, az óvodáskori nevelésre fókuszálás. Ez különösen abban az esetben igaz Magyarországon, amikor pontosan tudjuk, hogy az utóbbi húsz-harminc évben a magyar közoktatásban a tantervi változások elsősorban követelményrendszerek, főntről lefelé zúdultak. Tehát egy érettségi vezérelte rendszerben egy olyan kötetet megjelentetni, ahol korai fejlesztés, óvodáskori nevelés, alulról építkező fejlődés-nyomonkövetés van, ez mindenképpen pozitív dolog, és rendkívüli módon üdvözlendő.

A másik ilyen a szegregáció, amiről ma is hallottunk előadást. Kifejezetten fontos, alapvető strukturális tényező, hogy ezzel foglalkozzunk.

A harmadik pedig, ami ma nem nagyon hangzott el: a szisztematikus változásoknak a minimum tíz év alatt történő hatékony kezelése, amely tényleg eredményre vezethet.

A negyedik elemnél már egy picit elbizonytalanodtam, hogy pozitívumként emeljem-e ki: ez pedig a tanulásvezérelt folyamatokat jelenti a gazdaságban, társadalomban és a pedagógiában. A Zöld könyv bevezetőjében rendkívül sokat foglalkozik a tanulás jelentőségével, a tanuló gyermekkel, a középiskolás tanulóval, a tanuló társadalommal, tanuló felnőttel. Itt van nekem némi hiányérzetem, már csak a tekintetben is, hogy a tanulás kutatása az utóbbi húsz évben ontja az eredményeket. Ma már pontosan tudjuk, hogy ez nemcsak kognitív, pontosan tudjuk, hogy az érzelmek, akaratok, attitűdök micsoda jelentőséggel bírnak a tekintetben, hogy hogyan működik a társadalom, hogyan működik a gazdaság. Az érzelmek, akaratok és attitűdök a kora gyermekkorban hihetetlenül jelentős mértékben fejlődnek, fejlesztik - aztán valahogy ez elsikkad. A nagy hiányérzetem ott van, hogy amikor beszélünk egy személyről - gyermekről, felnőttről -, tele van érzelemmel, akarattal és attitűddel. Ugyanakkor megjelenik a bevezetőben a motiváció kapcsán - éppen Horn György nevével említik, aki hiányolja ezt az egész motivációs háttérrel. Ma már pontosan tudjuk, hogy egy gyermek tudásában az érzelmek, akaratok, attitűdök minimum akkora jelentőséggel bírnak, mint a kognitív terület.

A hiányérzetem azért jelentős a tanulásról való felfogás eme területén, mert való igaz, hogy a fejlett világ két kérdésre keresi a választ, csakúgy, mint a Zöld könyv: hogy mire van szükség egy modern gazdaságban - ez a kérdés ma is elhangzott -, és milyen strukturális beavatkozások hozhatnak eredményt. Erre próbál meg választ adni a Zöld könyv. Ugyanakkor a hiányérzetem abban nyilvánul meg, hogy a nemzetközi szakirodalom, a nemzetközi publikációk, a pedagógiai publikációk, a különböző műhelyek és kutatóbázisok erre különböző válaszokat adnak, és itt valamiféle egyoldalúságot vélek fölfedezni a Zöld könyvben. A teljes paletta nem jelenik meg. Mondok egy konkrét példát: rendkívüli módon hiányolom a kreativitást a könyvből. Úgy tudom, hogy ebben az országban a kreativitás legendás híré. *(Dr. Kertesi Gábor: Már mint nem a mi kreativitásunkat, hanem a gyerekekét.)* A gyerekek kreativitásával, a felnőttek kreativitásával való foglalkozást.

Vannak olyan tudományos műhelyek, olyan kutatóbázisok szerte a világban, főként az Egyesült Államokban, amelyek elég világosan kimutatják, hogy a 3-5 éves kor közötti gyermekek 98 százaléka kreatív, mert szívesen mozognak, rajzolnak, festenek, sportolnak - merthogy gyerekek. Mire elérik a 22 éves kort, a populációban már csak 2 százalék mondható kreatívnek. Mi történik közben - tesz fel a kérdést: iskolába járnak. Valahol ez a folyamat nagyon nincs benne a könyvben. Ahogy hallottuk is, Hankiss professzor nem véletlenül feszegette a személyt, az esztétikumot, a művészetet, a sportot. Nekem ez nagyon hiányzik a könyvből, hiszen ha én tanulásért történő fejlesztésben gondolkodom - egyébként a gyermekközpontú tanterv gondolata meg is jelenik a könyvben a 224. oldalon, valóban anekdotikus környezetben a tantervekről -, az azt mondatja velem, hogy a tanulás értékelésében nemcsak azok a dimenziók vannak, amik a könyvben megjelennek. Gondoljunk Angliára, ahol 1998-ban nagyon világosan épp arra a megállapításra jutottak kutatók, hogy bele kell nézni a fekete dobozba - ezek az osztálytermi folyamatok. Azért kell tennem bármit ebben a rendszerben, hogy a gyerek jobban tanuljon, és ez nekem nagyon hiányzik ebből a könyvből.

A végén két példát szeretnék mondani.

Vegyünk két pedagógust. Az egyik pedagógus óráira szívesen mennek be a gyerekek, sőt, tanórán kívül sem lehet levakarni róluk a gyerekeket. Nem tudjuk, mi a titkuk, legfeljebb sejtjük.

A másik pedagógustól irtóznak, az óráiról legszívesebben kirohannának a második percben. Nem hiszem, hogy a szövegértési eredmények szórásmutatói választ adnának arra a kérdésre, hogy mitől jobb az egyik pedagógus, mint a másik. Itt lelkekről van szó, érzelmekről van szó, és attitűdökről van szó. Ugyanezt elmondhatjuk a gyerekekről is. Köszönöm szépen.

ELNÖK: A következő hozzászóló Kati, parancsolj!

BARLAI RÓBERTNÉ: Én kérdeztem volna, de miután Vass Vili megkérdezte, mi hiányzik a szerzők illetve a könyv gondozói szerint, én is hiányoltam egy nagy területet, bár nagyon kerestem: az oktatásirányítás értékelését. Azt hiszem, el is hangzott Fazekas Károlytól, mennyire fontos azoknak az intézményeknek a minőségi működése. Szerintem ez egy nagyon lényeges kérdés. Nagyon érdekes lett volna visszatekinteni az elmúlt húsz évre. Én kerestem egy ilyen elemző munkát, és azt gondolom, a közgazdaságtanba tartozik a stratégiai tervezés, vezetés. Annyi változást éltünk át a rendszerváltás óta, de még inkább 1985 óta a közoktatásban, hogy nagyon érdekes lenne végigtekinteni, hogy ezek a lépések milyen hatással voltak, milyen eredményt hoztak, és melyek voltak azok a lépések, amiket nem kellett volna megtenni. Egy kicsit idealisztikusnak érzem az itt hallott felfogást - bár szimpatikus -, hogy hosszú távon gondolkodni. Szinte reménytelennek látom az elmúlt évek tapasztalatai alapján, hogy egy ilyen kétharmados törvény megszülessék, és ez még csak egy mozzanata az egésznek. A hosszú távú gondolkodás, a hosszú távú tervezés a jelenlegi politikai viszonyok között... Az ember nem hisz abban, hogy ez megvalósul.

Még egy dolog merült fel bennem - és talán ez is közgazdasági téma: a szervezeti kultúra vagy a nemzeti kultúra. Érdekes végiggondolni azt is, hogy az iskolák milyen nemzeti kultúrában működnek. Itt a Globe-kutatásra utalnék, vagy Kopp Máriának jelent meg legutóbb egy könyve erről. Ezek a dolgok összefüggnek, és biztos, hogy az iskolák minősége ilyen tekintetben is nagyon nehezen tud változni, ha nem foglalkozunk vele. Azt gondolom, az iskolákon túlmutató tényezők is jó lenne, ha változnának, de nehezen hisz az ember ezekben.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Én is köszönöm. Most hozzászólnék nagyon röviden - és ez nem zárszó akar lenni.

Rendkívül izgatottan és nagy örömmel olvastam ezt a könyvet, mert azt a szomorú véleményemet és tapasztalatomat támasztotta alá, hogy az esélyegyenlőség egy üres szólam mindaddig, amíg a tudáshoz való hozzáférés társadalmi és gazdasági determináltsága ilyen erőteljes, addig a tudáshoz való hozzájutás esélyének egyenlőségéről beszélni, ha rosszindulatú vagyok, azt mondom, hogy manipulatív megfogalmazás, jobbindulatúan azt mondom, hogy illúzió és tévedés. Ha arról beszélünk, hogyan lehet mérsékelni az esélyek közötti különbségeket, hogyan lehet olyan, akár hosszú vagy középtávú stratégiákat kidolgozni, amik az oktatás változására vonatkoznak - teljesen igazad van, Kati, amikor azt mondom, szívesen látnád a nem oktatási szférában megjelenő komponenseket, de az egy teljes társadalmi reformprogram lenne, nem oktatási -, hogy az oktatásnak milyen lehetőségei vannak vagy lehetnének arra, hogy az itt feltárt nagyon erős determináló tényezőkkel szemben valamit csináljon, ez igazán izgalmas kérdés. Nem oldható meg a dolog azzal, hogy mi meghirdetjük mint óhajt, szándékot, humanista attitűdöt, hogy mindenki számára biztosítani kellene az esélyek egyenlőségét, mert a bűdös életben nem lesz az én unokámmal egyenlő esélye annak a putriban vagy faluszélen nevelkedő, vagy kis faluban élő szegény paraszti család gyerekének, aki otthon egész nap három szót hall -

„Möggüöttél? Mög. Hol a kaja?” - ahhoz képest, hogy mi miről beszélünk, milyen kommunikációs környezet veszi körül azt a gyereket. (*Dr. Trencsényi László: Romantikus parasztkép volt! - Derültség.*) Elnézést kérek, nem akartam én a parasztságot ezzel alábecsülni, csak szerettem volna érzékeltetni, hogy egy családi körben lefolyó kommunikáció, az a tény, hogy mikor nyitják ki a tévét, hogy mit néznek, mikor zárják el, miről beszélnek, hogyan, milyen stílusban, ezek olyan előnyöket jelentenek, amihez képest iszonyatos hátrányban vannak bizonyos társadalmi és családi környezetű gyerekek.

Laci!

GÖRBE LÁSZLÓ: Egy kérdést hiányolok benne, bár nem olvastam még teljesen végig, mert nem volt annyi időm meg energiám - de folytatni fogom még a tanulmányozását. Nem látom annak a vizsgálatát, amit komolyan kellene venni - elnök úr utalt erre egy picit -, hogy mi a tévé szerepe ma az oktatásban, hogy a közoktatásunkat mennyire határozza meg a tévé, és mit kap onnan a gyerek, akár ellentéteset azzal, amit az iskolai oktatásban.

Néhány gondolatot szeretnék még elmondani. A magyar oktatásnak volt szerintem egy nagyon sikeres korszaka, olyan ötven-nyolcvan év, ami a kiegyezés táján indult, és valahol a harmincas évek tájáig tart, amikor rengeteg tudós és kreatív ember indult el az országból. Ezt tapasztalhatunk a világban. Valamit elvesztettünk ekkor, és talán ezt is kellene egy kicsit kutatni. Nyilván ez is kimaradt, és nem is baj, talán nem is volt dolga. Ha valahol az oktatásunkat meg szeretnék javítani, vissza kellene nézni, mit is tudtak azok, amit mi már elfelejtettünk.

A másik dolog, amivel szembe kellene néznünk, hogy az én diákkoromban mi még feltétlenül akartunk diplomát szerezni, mert úgy hittük, romantikusan - parasztyerek lévén -, hogy egy diplomás lét valami többletet ad. A mai gyerek nem biztos, hogy a diplomás szülőhöz szeretne hasonlítani. Szembe kell néznünk azzal, hogy a 17-18 éves lányok azt mondják, elégük van a feminizmusból, minek szerezzenek diplomát, minek zsákmányolják ki őket. Nagyon világosan megfogalmazzuk egy problémát egy kérdéskörben az életükben: nem biztos, hogy ebbe az irányba szeretnének menni. Miért is érdemes tudni? Mi az értéke a tudásnak? Ezt ma nyilván nagyon nehéz közérthetően megfogalmazni a gyerek számára. Igazából azt fogalmazza meg, az a dolga, hogy jó állása legyen és sok pénze, nem az, hogy diplomája. Hogy lehet minél kevesebb munkával minél több pénzt keresni - most nagyon durván fogalmazva. Ha ezt az értékszemléletet a társadalomban nem tudjuk megfogalmazni, akkor nagyon komoly technikákat alkalmazhatunk, mehetünk előre, de valójában az egész kérdésre nem fogunk választ adni.

Az iskolák fejlesztését mindig olyan műhelyek kezdték el, amik egy kicsit mindig kilógtak az állami oktatásból, a magyar oktatásban is. Ha ezeket nagyon lenyirbáljuk, félek, hogy a fejlesztéssel lesz gond. Természetesen állami iskolában is voltak ilyenek, nem szeretném ezeket kétségbe vonni, de nagyon sokszor ezek nagyon sokat segítettek. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Mi is köszönjük. További hozzászólás?

DR. SZILÁGYI JÁNOS: Nagyon fontosnak tartom a hatékonyság kérdését, mert egyetértek azzal, hogy nyilván ez ország sikeressége nagy mértékben függ attól, hogy az oktatás mennyire sikeres. Nagyon sok függ azonban attól is, hogy a meglévő forrásokkal hogyan tudunk gazdálkodni, az mennyire hatékony. Azt gondolom, ha a hatékonyságot nézzük, akkor, függetlenül attól, hogy nagyon kevés pénzt kap az oktatás, a másik oldalon azzal a kevéssel sem gazdálkodunk megfelelő hatékonysággal. A prezentációban is elég világosan kijöttek ezek a

vélemények. Ez a széttagolt iskolaszervezet egy olyan problematika, amihez már évekkel ezelőtt hozzá kellett volna nyúlni.

A szakképzés az én szűkebb területem: több mint ezer szakképző iskola van. Itt azért elindultak bizonyos változtatások az integráció irányába a térségi integrált szakképző központok létrejöttével, tehát ennek azért van egy bizonyos üzenet jellege és értéke, de nagyon fontosnak tartom ilyen szempontból ezt a fajta elgondolást, hogy a feladatellátást kistérségi szintre kellene helyezni. Nemcsak a forintban mérhető hatékonyság, hanem a szakmai haszon is nagyon lényeges szempont.

Azt is nagyon fontosnak tartom - bár itt elhangzott, de talán nem kellő hangsúllyal -, hogy egy oktatási rendszer minőségét, sikerét a jó tanár alapozza meg, és ebben a tekintetben is nagyon komoly adósságaink vannak. Nagyon sok országot lehetne példaként mondani, nagyon komoly kormányzati programok voltak, és itt is vannak elgondolások - pályakezdő tanárok, egyebek -, de szerintem generálisan igazából nem sikerült ezt a kérdést kezelni.

A harmadik dolog, amit szeretnék elmondani, hogy azért van itt egyfajta intézményi típusú szegregáció is Magyarországon, csak erről nem nagyon szeretünk beszélni. Más, sikeres oktatási rendszerrel rendelkező országokban ez közel sincs így. Ha a szakképző iskolákat megnézzük, az tulajdonképpen egy szegregáció. Nagyon jól tudjuk, hogy kik azok a gyerekek, akik szakképző iskolákba mennek. Finnországban tapasztaltam azt, hogy közel sincs ilyen, a jó képességű gyerekek is elmennek. Vagy például a nagyon jó és kiváló tanárok is elmennek szakiskolába tanítani. Ma Magyarországon kik tanítanak a szakiskolákban? Nézzük meg! Azok, akik gimnáziumban vagy szakközépiskolában nem tudtak elhelyezkedni. Nagyon komoly programok voltak, hogy a legjobb tanárokat irányítsák a szakiskolákba: ahol problematikus gyerekek voltak, ott osztály-csoportbontásokat hajtottak végre, kisebb létszámokat hoztak létre. Vagy például a hátrányos helyzetű gyerekekkel való foglalkozásban egy hollandiai iskolalátogatás során azt hallottam, mennyire örülnek, hogy ők hátrányos helyzetű gyerekekkel foglalkozhatnak, mert nagyon jó normatívát kapnak az államtól, és kiemelten foglalkoztak azzal, hogy ha vannak ilyen gyerekek, külön programokat indítanak. Ezeket nagyon jól finanszírozzák, és az ezzel foglalkozó pedagógusokat is sokkal jobban meg tudják becsülni. Én azt gondolom, ezek azok a kérdések, amikkel eredményesebben kellene foglalkozni. Természetesen a helyzet kulcsa a döntéshozók kezében van.

ELNÖK: Szenes úr!

DR. SZENES GYÖRGY: Köszönöm szépen, elnök úr.

Az első gondolatom: az elismerés hangján kell szólnom. Egy nagyon komoly mű, számos méréssel, nemzetközi tapasztalatokkal alátámasztva, de az én szememben, azt kell mondanom, sajnos csak közgazdasági szemléletű a munka. Annak ellenére, hogy igazgató úr azt mondja, most csak erről beszélünk, én a könyvből is ezt a sugallatot éreztem.

Nagyon lényegesnek tartom, hogy a legakutabb problémára fókuszál: a hátrányos helyzet, az esélyegyenlőség, a problémák magja, a problémák megoldásának kezdete itt kell legyen. Annak ellenére, hogy a közoktatásról, a közoktatás megújításáról szól ez a Zöld könyv, alapvetően az általános iskolai alsó tagozatról, az oktatás kezdeti szakaszáról szól az egész. Nagyon megszívlelendő dolgokat hallottam, tapasztaltam, és az elmondottakkal teljes egészében egyetérték.

Az oktatási rendszer további részeit, amiről szól, egy kicsit szegényesebbnek is látom, és kevésbé pedagógiai megközelítésűnek. Én azt látom elsősorban problémának, amit Köllő János is

említett: a közgazdasági szemléletben az iskola haszna, hogy amit ott tanultunk - nem tudom pontosan idézni -, azt a munkaerőpiacon hogyan tudjuk hasznosítani, hogyan lehet eladni. Én azért ennél egy kicsit többnek, másnak látom az iskola hasznát, annak ellenére, hogy mérnökemberként évtizedek óta a szakképzésben dolgozom. Végtelenül fontosnak tartom, hogy a gazdaságban milyen módon adható el a munkaerőpiacon, amit tanulunk, de azért ennél az ember teljességének fejlesztését mindig lényegesen fontosabbnak tartom.

Liskó Ica fejezete, ami a szakképzésről szól, az ő kutatásain alapszik. Nagyon korrektek ezek a dolgok, ennek ellenére azt gondolom, hogy ez messze nem a szakképzést mutatja: a szakképzésnek azt a szegmentumát mutatja, amelyik a szakiskola, a hátrányos helyzetű gyerekek, amivel ő egész életében foglalkozott, ennek a körképét mutatja be. nekem nagyon sok vitám volt Icával annak idején is. Ezek a problémák a szakiskolában természetes módon jelentkeznek, de nem ott keletkeznek. Hiába méri a PISA, és hiába mondjuk, hogy milyen tanárok tanítják azokat a tanulókat, akik abba a tömegesen hátrányos helyzetű rétegbe kerülnek, az eredmény, amit a PISA vizsgálat kilencedik osztályban mutat, messze nem a szakiskola kudarca, hanem az előző időszaké. Olyan felkészültségű gyerekek kerültek be a kilencedikbe oda, akik ezt az eredményt produkálták a nyolcosztályos általános iskolában.

Komoly gondnak tartom, hogy a magyar iskolarendszerben a szakképzés nincs a helyén kezelve, annak ellenére, hogy jelen pillanatban is a gyerekek mintegy kétharmada ezekbe az iskolatípusokba jár, tehát szakiskolába vagy szakközépiskolába.

Lehet, hogy rosszul olvasom, vagy nem eléggé a sorok között olvasok, de ebben a könyvben valahogy a szakközépiskola halála van prognosztizálva. Lehet, hogy rosszul olvasom ki ezt belőle... Nem tudom pontosan idézni ezt a dolgot, de valahogy a 12 évig tartó egységes középiskola irányába való elmozdulás érzékelhető, amit én teljes egészében elleneznék.

Végül két utolsó mondat: egy a tanárookra vonatkozik, egy pedig az érettségi fétisére.

Azt gondolom, hogy a mai viszonyok között, megvizsgálva a munkaerőpiac helyzetét, természetesen jobb eséllyel helyezkednek el azok, akiknek érettségijük vagy felsőfokú végzettségük van. De Magyarországon létezik ma - azt hiszem, önök lényegesen jobban tudják - egy olyan strukturális munkaerőhiány, ami a kétkezi munkások hiányát mutatja. Ha megnézzük a regionális fejlesztési és képzési központok munkakerő-piaci felméréseit, amelyek alapján most beiskolázhatnak az iskolák, alig-alig van fehérgalléros szakképesítés. A többség kétkezi munkás. meg kell nézni a hét régióban a regionális fejlesztési és képzési tanácsoknál, hogy mikre iskolázhatók be a gyerekek: jellemzően a kétkezi szakmákról van szó. Ez sajnos így van.

Végül egyáltalán nem gondolnám, amit Szilágyi János gondol, hogy a szakiskolában tanító tanárok minősége gyengébb lenne, mint bárhol máshol. Egészen másfajta gyerekekkel kell hogy foglalkozzanak.

DR. FAZEKAS KÁROLY: Elnézést kérek, nagyon udvariatlan vagyok, de Julinak vizsgáztatnia kell, el kell mennie. Szeretne reagálni, de nem maradhat tovább. Nem lehetne, hogy most tegye - és utána folytatnánk.

DR. SZENES GYÖRGY: Kettőre nekem is értekezletre kell mennem.

ELNÖK: Jól néz ki egy Országos Köznevelési Tanács, amiben gyakorló pedagógusok is vannak... *(Dr. Szenes György: Egyre rosszabb a helyzet!)* Parancsoljon!

DR. VARGA JÚLIA: Nagyon röviden, mert a többiek úgyis fognak válaszolni. Én a korábbi kérdésekről szeretnék néhány szót mondani, vagyis hogy jó alapot ad egy etatista fordulathoz. Igaz, hogy sajnos működésképtelen a rendszer, de hogyha kicsit nagyobbak lesznek, és nem 3600 lesz, hanem 300, az már etatista... Én értem az aggodalmat, csak nézzünk szembe azzal, mi az, ami most van. Nagy-Britanniában etatista fordulat történt? Skandináviában etatista fordulat történt? Én ezt - bocsánat - nem tudom értelmezni.

Teljesen egyetértek, hogy a társulásokkal nagyon nagy bajok vannak. Csak azt is gondolom, és ezt most nem ártana itt elmondani, hogy vannak azért erre vonatkozóan vizsgálatok, és azok egyszerűen abból következnek. Nem mondhatjuk, hogy a kötelező társulásnak ugyanaz lesz a baja, mint az önkéntesnek. Nem ugyanaz lesz. Annak más baja lesz.

Azt is gondolom egyébként, hogy itt tényleg egy koherens javaslatcsomag van. Mindenképpen problémának látom én is - sajnos, ezen nem tudunk javaslattevőként segíteni -, hogyha elkezdünk ebből mazsoláztatni, és utána egy csomó dolgot nem csinálunk meg belőle. Kimazsolázzuk, hogy legyen nagyobb egységben, de nem mazsolázzuk ki, hogy hogyan szeretnénk a finanszírozási rendszert - lehet, hogy akkor azzal is baj lesz.

Kicsit naivnak vagyunk tekintve, hogy a kétharmados törvények... Azt gondolom, hogy ránk dőlt a ház. Pontosan ugyanaz történik majd a magyar önkormányzati rendszerrel, ami a rendszerváltozáskor történt. Annak az analógiáját kell eljátszani: ránk dőlt a ház. Lehet még egy-két évig húzni-halasztani, de annál rosszabb, annál fájdalmasabb lesz. Egyszerűen ránk van omolva a ház. Ez nem működik, és nemcsak a közoktatás miatt: ezer sebből vérzik.

Most elmegyek - bocsánat -, az összes többit majd elmondják.

ELNÖK: Köszönjük, viszontlátásra! Ki következik? *(Nincs jelentkező.)* Ha már nincs jelentkező, akkor kérjük a válaszokat, reagálásokat a felszólalásokra.

DR. KERTESI GÁBOR: Válaszolnék én is egy pár dologra, abban a sorrendben haladva, ahogy elhangzottak.

A Trencsényi László által említett etatista fordulattal és egy másik megjegyzésével kapcsolatban is szeretném Bibó István nevét felemlíteni. Amikor ránk dőlő félben van a ház, akkor lehet rettegni attól, hogy jaj, ha ezt megváltoztatjuk, ne essen a fejünkre, de ebben a félelmi reakcióban talán inkább magunknak csináljuk a bajt azzal, hogy nem merünk szembenézni a problémával.

A másik pont, ahol Bibó István nevét szeretném megemlíteni, az az egyházi körzet, és ezzel szemben, amiről mi beszélünk, az a Bibó-Mattyasovszky városkörnyék-konceptió. Amiről mi itt beszélünk az az ésszerű ingázási távolságokon belüli közös területi igazgatás. Ez az a koncepció, amit Bibó István és Mattyasovszky 1950-ben dolgoztak ki, és akkor ez el lett temetve. Ehhez a gondolathoz tér vissza, amiről mi beszélünk.

Hogy a járási hivatal egyenlő lenne a kötelező kistérségi iskolafenntartóval... Megint hadd említsem fel Bibó Istvánt: lehet itt a kommunizmus rémét fölfesteni, de nem hiszem, hogy célszerű lenne. Okosabb volna előítéletek és félelmek nélkül szembenézni a bajokkal, és azokra a valódi orvosságot keresni.

A külvárosi világ kimarad a képből. Nem marad ki, mert ahogy én a prezentációmban próbáltam felvázolni, egy nagyobb iskolakörzet létrehozása csak szükséges, de nem elégséges feltétel. Hogy a külváros ott van a képben, implicite evidens módon ott van, hiszen az ember szembenéz azzal a kérdéssel, hogy számos városban örületes szegregáció van, másutt meg

egyáltalán nincs. Az pontosan a külváros és a belváros, vagy ahol a külváros az elegáns, ott az a jó körzet, és a leromlott belváros a rossz. Erről beszélünk.

Hogy a múlt lenne, hogy már az oktatók ennyi része nem minősített... Hadd jegyezzem meg, hogy az a számadat, amiről beszélünk, a 2007. évi tényadat - csak föl kell menni a felvi.hu-ra. Ha 2007 egy nagyon távoli múlt, akkor ez egy távoli adat.

Vass Vili nagyon fontos problémákat vetett föl. Azt gondolom, tartalmilag teljesen egyetérték vele. Ahol nem értek vele egyet, az az, hogy nem elégséges ezekre a problémákra úgy felhívni a figyelmet, hogy közben az ember nem elemzi, hogy ezen dolgok megváltoztatásának hol vannak a beavatkozási pontjai. Nem elégséges azt mondani, hogy szeretnénk, ha több jó tanár lenne, és az osztálytermi gyakorlat megváltozna. Azt sem elegendő hangsúlyozni, hogy azt szeretnénk, hogy a szegény családokban az érzelmi attitűd és motiváció legyen jobb. Hogyan legyen jobb? Mit tudunk tenni mi ebben a teremben azért, hogy ez megtörténjék? Ez az igazi kérdés. A jámbor óhajokat a társadalomtudománytól az különbözteti meg, hogy a társadalomtudomány megpróbálja kitapogatni azokat a beavatkozási pontokat, ahol változtatást lehet elérni.

Hadd mondjak erre egy példát! A jó és a rossz pedagógus nyilván nem azon fordul meg, hogy a jó pedagógusnak több olyan gyereke van, akinek jobbak a kompetenciaeredményei, bár azt gondolom, erősen korrelál ez a dolog. De hogyan lehet elérni, hogy valakiről azt mondják: jó pedagógus, az ne csak valami véletlenszerűen bekövetkező esemény következménye legyen? Ilonka néni azt mondja, Kovács József magyartanár egy jó pedagógus. Hogyan lehet elérni, hogy minél több Ilonka néni gondolja ezt? Hogyan tudjuk az intézményes feltételeket úgy működtetni, hogy annak az eredménye minél több jó pedagógus legyen? Azt gondolom, ez nem valami misztérium, nem valami nagy rejtély, hogy a pedagógus születik erre, hanem egy egész bonyolult intézményrendszer funkcionális működése kell hozzá.

Hogy most eltávolodjunk ettől a könyvtől, azt kell mondanom, hogy tegyük félre ezt a könyvet, és mondjuk azt, hogy nem tetszik nekünk a tanárképzési meg egyéb fejezet - bár hozzátenném, hogy nagyon szoros összhangban van a McKensey-jelentés következtetéseivel és ajánlásaival, azokkal a következtetésekkel, amiket a világ szinte minden jól működő iskolarendszeréből szűrtek le. Nyolc-tíz ország, ahol egészen kiválóan működik, kutatók és szakértők egész sokasága szedte össze ezeket az evidenciákat, és csoportosította egy értelmes csomaggá. Az egyik a pedagóguskiválasztás - amiben igenis nagyon nagy szerepe van a kezdő pedagógus bérének. Lehet, hogy Horn Gyuri nem ért ezzel egyet, de ezzel szemben a világ összes jól működő pedagóguskiválasztási rendszere ezen az alapelven nyugszik. Lehet azt mondani, hogy ez nekünk nem kell, de akkor vegyük tudomásul, hogy erről a beavatkozási pontról lemondunk, nem érdekel minket, hogy kik és mi módon fognak pedagóguspályára jelentkezni. Nem érdekel minket, hogy mi a pedagógusképzés belső tartalma, vagy az a fajta tartalom, ami igenis függ attól, hogy az intézményekben oktatóknak, a tanárokat tanító tanároknak milyen a minősége. Ezt pedig nem tudjuk mással, mint külső sztenderdekkel mérni. Hogy másként tudnánk ezt megmérni?

Egy másik példa a kisgyerekkor: érzelmek, attitűd, motivációk - amiről Loránd tanár úr beszélt, hogy a családi körben kapott impulzusok. Hogyan tudjuk mi ezt befolyásolni? Vagy tudomásul vesszük, hogy mindig, az idők végezetéig így fog maradni? Azt gondolom, itt is az az alapvető kérdés, meg tudjuk-e mutatni az intézményeink működésében azokat a diszfunkcionális elemeket, azokat a lehetséges beavatkozási pontokat, ahol az egyéni ösztönzők vagy a beavatkozások elérhetik azt a hatást, hogy valami változzék. A kisgyermekkor programnál két ilyen pontot is felmutat Herczog Mária fejezete: az egyik a védőnői szűrőrendszer

kiterjesztése, kidolgozottabbá tétele, a másik pedig az óvoda. Azt kell mondanom, hogy ebben a körben a legteljesebb támogatást kapja ez a fejezet és a fejezet ajánlásai, de ha az ember kinyitja a rádiót, az újságot, más se érkezik, mint például a beóvodáztatási támogatással kapcsolatban nagyon durva kritikák. A politikai paletta egyik fele arról beszél, hogy nem kell erre a pénzt szétszórni, a másik fele meg arról, hogy nem lehet a családokat ezzel megbántani. Ugyanakkor megfélekednek arról, amit a 2001-es népszámláláskor nagyon pontosan kiszámoltak az oktatási kerekasztal megrendelésére, hogy például a 0-7 osztály végzettségű anyák gyerekeinek csaknem 70 százaléka 3 éves korában nem jár óvodába, miközben a felső középosztályban ugyanez a szám 10-15 százalék. Ez elképesztő!

Azt mondom tehát, hogy egyfelől ünnepélyesen egyetértünk bizonyos célokban, ugyanakkor a beavatkozási pontokra azt mondjuk, hogy az nem érdekes, vagy nem beszélünk róla. Akkor egy érdekes kettős beszédet valósítunk meg.

Arra még szeretnék valamit mondani, hogy mérsékelni a különbségeket, amit tanár úr mondott, egy ilyen kontextusban, hogy amikor ennyire tagolt a társadalom. Erre hadd mondjam el az Egyesült Államok példáját. Azt gondolom, hogy az ötvenes években az Egyesült Államok társadalma egy igen tagolt társadalom volt. Volt annyira tagolt, mint a jelenlegi magyar társadalom. Harminc év kemény és határozott törvényalkotói és egyéb munkájával azt a fajta durva szegregációt nagyon nagy mértékben sikerült leépíteni. Én nem gondolom, hogy ilyen átok ülne Magyarországon. Semmiképpen.

Én ezeket érzem a leghangsúlyosabb pontoknak, bár még több máshoz is hozzá tudnék szólni. Nem akarom az időt húzni.

DR. KÖLLŐ JÁNOS: Még két egész rövid megjegyzést tennék. Az egyik, hogy a szakképzéssel kapcsolatban mélyen egyetérttek sok mindennel, amit hallottunk. Igazából csak utalni szeretnék arra, hogy a Munkaerő-piaci Tükör ez évi számában egy majdnem százoldalas tanulmányban foglalkozunk ezzel a kérdéssel. Többek között Varga Juli meg én is szerzője vagyok annak a fejezetnek, ami az érettségi nélküli szakképzés válságtüneteiről szól. Szó nincs arról, hogy a szakközépiskola létjogosultságát és perspektíváját egy pillanatig is megkérdőjeleznék akár ez az anyag, akár az - az érettségit nem adó szakképzését igen. Ha nagyon durván akarok fogalmazni, azt gondolom, hogy ezt fel kellene számolni, integrálni kellene egyfelől középiskolákba, másfelől térségi képző központokba - de nem mennék bele a részletekbe, ott elég részletesen ki van fejtve.

Nagyon röviden szeretnék én is arra a kérdésre reagálni, hogy mitől jó egy tanár. Természetes, hogy ebben vannak taníthatatlan elemek is: tehetség, születni kell rá. Ahogy nekem Turcsányi tanár úr megtanította a fizikát, azt nem lehet tanítani - ez teljesen nyilvánvaló. A kérdés csak az, és végig ezen folyik igazából a vita, hogy lehet-e szabályozással befolyásolni, hogy legyenek ilyen tanárok. Azt gondolom, hogy igen. Annak a valószínűségét meg lehet növelni, hogy ilyen, egyébként taníthatatlan tehetségű tanárok legyenek. Ehhez viszont a pályakezdő pedagógusok bérének emelésére lenne szükség úgy, ahogy ezt a Zöld könyv indítványozza.

DR. FAZEKAS KÁROLY: Egy nagyon rövid zárszót mondanék. Nagyon sok elismerő és természetesen nagyon sok kritikai megjegyzés is elhangzott. A kritikai megjegyzések egy rész arra vonatkozott, hogy mi hiányzik a Zöld könyvből. Azt gondolom, való igaz, vannak olyan nagyon fontos aspektusok, amelyek hiányoznak. Minket a munkánkban igazából egy felháborodás vezetett, miszerint elfogadhatatlan az az állapot, hogy a gyermekek 20-25 százaléka

úgy lép ki az iskolarendszerből, hogy valójában nincs esélye arra, hogy tartós, normális emberi életet biztosító munkája legyen. És meg kell keresni azokat a beavatkozási pontokat, ahol ez módosítható. Azt gondolom, a szerzők meggyőződése, hogy nagyon fontos beavatkozási pontokat érint a könyv - lehet, hogy nem minden beavatkozási pontot. Arra biztatom a kollégákat, akik erős kritikai megjegyzéseket tettek, hogy publikáljanak szakmai értékelést, elemzést. Születtek már erről a műről publicisztikák, amelyek politikai szempontok alapján értékelték. Azt gondolom, nem erre van szükség: nagyon nagy szükség van szakmai elemzésekre. Nemcsak a Zöld könyv, hanem a probléma mély, pontos, a valóság tényein alapuló, korrekt szakmai elemzésére. Azt gondolom, hogy ha ezek megszületnek, ezek gazdagíthatják igazán azt a folyamatot, aminek során - valóban nem rövid idő alatt, hanem nagyon hosszú idő alatt - el kell érünk. Abban talán mindannyian egyetértünk, hogy ami most van, a magyar iskolarendszernek a jelenlegi teljesítménye elfogadhatatlan, megváltoztatandó és fejlesztendő.

És még egy technikai jellegű megjegyzésem lenne. Azt szeretnénk, hogyha a ránk vonatkozó rész szerkesztésében részt vehetnénk. Nem is a ránk vonatkozó, hanem a saját szövegünk szerkesztésében.

ELNÖK: Mármint úgy érted, hogy ha egy közleményt ad ki az OKNT a mai ülésről...

DR. FAZEKAS KÁROLY: Elhangzott egy javaslat, hogy egy szerkesztett változatban jelenne meg valamilyen folyóiratban. Ebben az esetben a saját szövegeinket szeretnénk mi magunk megszerkeszteni. *(Dr. Trencsényi László. Mi is.)* Ez természetes.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: A nem létező pedagógiai szaksajtóban persze - de ez más.

DR. FAZEKAS KÁROLY: Van a Pedagógiai Szemle, nem?

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Hol?

DR. FAZEKAS KÁROLY: Az megszűnt?

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Nem szűnt meg, csak az áprilisi szám jelent meg, mert a finanszírozással adódtak gondok.

DR. FAZEKAS KÁROLY: Az Iskolakultúra?

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Kéthavonta jelenik meg, összevont szám - 2009-re nem kapott lényeges támogatást. Az van, amit az OKM-től kapott, ami, azt hiszem, egy számra elegendő. De ez egy másik napirendben szerepel, júniusban, amikorra történeti kérdéssé fog válni. De ez Karlovitznak szokott a ceterumcenseója, nem nekem.

ELNÖK: Miután ezt a vitát nem tisztem összefoglalni, mert csak torzítanék és újabb vita keletkezésének indokát szolgáltatnám, nagyon megköszönjük, hogy eljöttetek. Nagyon tanulságos beszélgetés volt. Kiderült, hogy a dolog olyan centrális probléma, aminek a gyűri egészen a társadalom pereméig, a társadalom sruktúrájáig és területi elosztásokig terjednek, tehát messze szélesebb dolog volt, mint egy közoktatást érintő probléma.

Egy dolgot szeretnék összegzésként mondani: nem szabad egy művön számon kérni azt, aminek a teljesítésére eleve nem vállalkozott. Sok mindent lehet számon kérni a közoktatás állapota kapcsán a közoktatás valóságán, de egy ilyen aspektusú művön nem lehet számon kérni, hogy nem foglalkozott - most nem akarok példát mondani, itt elhangzott néhány valóban nagyon fontos dolog. Arról kellene csinálni mondjuk egy Kék könyvet...

Befejezésül tehát köszönet nektek, gratuláció a műhöz, mert ez tényleg jelentős dolog. A mai vita is bizonyította, hogy fontosnak tartottuk, és ez fog kiderülni minden megjelenő publikációból. Ami pedig rátok vonatkozik, azt előzetesen veletek cenzúráztatom.

Köszönöm, most tíz perc szünetet tartunk.

(Szünet: 13.38 - 13.47)

ELNÖK: Annyit látnék szükségesnek most még megbeszélni - és miután testületi határozathozatalhoz nincs meg a létszám... *(Közbeszólások: Hadházy Tibor visszajön!)* Remek! *(Dr. Szabó Tas: Meg vagyunk mentve!)*

A következőket kellene akkor eldöntenünk - mondjuk úgy, hogy Hadházyval karöltve. Van itt egy témajavaslat. Ezt én úgy állítottam össze, hogy megnéztem a jegyzőkönyveket, saját jegyzeteimet, amik kérésként, óhajként, hiányként fölmerültek, azokat nagyjából, de azzal az attitűddel vettem papírra, hogy meg fogjuk beszélni: akikre itt feladat hárul, tudja-e vállalni, vagy nem, illetve mivel kellene még kiegészíteni a tématervünket. Egy kérés már volt, hogy márciusra tegyük át a szakképzést, mert akkora tudnak elkészülni az időközben már eltávozott kollégáink. Az első dolog tehát: ahhoz, hogy dolgozni tudjunk, és időben fel tudjanak készülni a témák egyes felelősei, szeretném, ha mondanátok valamit erről a tématervről: mi az, ami teljesíthetetlen, mi az, ami nem vállalható, mi az, ami kimaradt belőle.

DR. VASS VILMOS: Alapvetően problémacentrikus, gyakorlatias, nagyon jó. Én szeretném javasolni a tisztelt tanácsnak, hogy a Nemzeti alaptanterv implementációja kerüljön bele.

ELNÖK: A NAT-implementáció helyzete, állapota, hogy hogy megy ez - erre gondolsz?

DR. VASS VILMOS: Igen, ezt szerettem volna javasolni. Egy korábbi tervezethez is ez volt a szövegszerű javaslatom.

ELNÖK: Szabad az átdolgozott tervben ennek témafelelőseként téged megjelölni? *(Horn György: Sőt!)* Sőt, elképzelhetetlen másként.

DR. VASS VILMOS: Hogy mikor, azon még egy kicsit törném a fejem.

ELNÖK: Februárra könnyelműen beírtam magam előterjesztőnek. Én összesen azt szeretném megírni, amiről itt próbáltam két mondatot mondani: hogy hagyjuk abba ezt az esélyegyenlőség szlogent, mármint mint elérhető célt, mert ezzel megtevesztjük saját magunkat. Másként kell fogalmazni, árnyalni kell... *(Dr. Trencsényi László: Ne mondd el!)* Nem mondom el. Körülbelül egy olyan előterjesztést szeretnék írni vitaanyagként, ami ezt a kérdést állítaná fókuszba, hogy mennyiben reális ez, és ha ez nem reális, mit lehet e helyett kitűzni.

A márciusra megvan a vállalkozás: a szakképzésiek szeretnék márciusban...

KOSINSZKY ZSUZSA: Kérhetném, hogy a 8. napirendi pont átkerüljön március hónapról esetleg szeptemberre? Már csak azért is, mert akkor egy teljes tanévre vonatkozó anyagot lehetne átnézni, és a tárca is egy teljesebb képet tudna adni.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Ezzel egy picit hadd vitatkozzunk! Ezt a koloncot húzzuk az újjáalakulásunk óta, ezt a napirendet. Ha szeptemberben tekintünk vissza, ad acta kerülnek azok a dolgok, amik januárban még fájnak, hogy nem tudunk róla semmit. Kertész János a Klubrádióban neheztelt, hogy a természettudományos határozatunkra még nincs válasz, de például szeptemberben ez már nem... De vannak itt még: ÁMK-ügyben vagyok választalan - szeptemberben már nem lesznek ÁMK-k. Ez definiálná a napirendünket a következő időszakra.

ELNÖK: Március volt a javaslat. Miért javasolta, hogy toljuk szeptemberre?

KOSINSZKY ZSUZSA: Az előzetes információk alapján ezt kérte a szakterület, hogy inkább toljuk el a szeptemberi időszakra, mert akkor az egész tanévet felölelve tudnának válaszolni.

HORN GYÖRGY: Ha a terület nem tud felkészülni, tök mindegy, hogy mi mit mondunk.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Eredetileg én úgy képzeltem ezt a napirendet - többször elmondtam tavalyelőtt -, hogy mi készülünk fel, átnézzük a határozatainkat, és mi tudjuk csekkolni, mi az, amivel elértünk valameddig, mi az, amiben semmeddig nem jutottunk el. Szeptemberben már okafogyottnak tartom.

ELNÖK: Miután ez a napirend különös élességgel jelent meg a te nem mindig irodalmi stílusban megfogalmazott véleményed hatására a minisztérium és az OKNT viszonyáról... Te szoktad mondani, hogy fütyül a minisztérium arra, amit mi csinálunk vagy mondunk - kicsit túlélvezve összegzem. *(Dr. Trencsényi László: Szebben szoktam mondani.)* De azt én nem mertem, nem vagyok olyan merész - bár írásban rendkívül élveztem, amikor a szó szerinti jegyzőkönyvet olvastam. Örülök, hogy nem került kiadásra...

Ha azt mondod, Laci, hogy ne tegyük el szeptemberre, mert okafogyottá válik, akkor maradjunk abban, hogy mi állítjuk össze a véleményünket erről, természetesen megküldjük a minisztérium vezetőinek, akik, ha akarnak, reagálnak erre szeptemberben. De akkor maradjunk abban, hogy az egyelőre csak belőled és belőlem álló team vagy tandem megpróbálja ezt áttekinteni. Szeretnék ehhez még kérni jelentkezőket. *(Dr. Trencsényi László: Alelnök úr?)* Hajlandó vagy? *(Dr. Szabó Tas: Nagyon fontos lenne tudnom, mikor van a márciusi ülés.)* Március második csütörtökén, ami naptár szerint március 12-e. *(Dr. Szabó Tas: Külföldön leszek.)* Akkor ezt te nem tudod... *(Dr. Trencsényi László: Előkészíteni tudjuk!)* Előkészíteni tudjuk, de te nem tudsz itt lenni.

Mi ezt megbeszéljük tehát egymással: Laci, te és jómagam. Kérjük a Zsuzsa közreműködését, hogy ennek a márciusi előterjesztését mikor fogalmazzuk meg.

Vili és Gyuri!

DR. VASS VILMOS: Bocsánat a késői reagálásért, elnök úr! Hasonló megfontolásból, mint amit Kosinszky Zsuzsa mondott, szeptemberre szeretném javasolni a Nemzeti alaptanterv implementációs napirendet.

ELNÖK: Jó, beírtam, hogy szeptember. Gyuri?

HORN GYÖRGY: Nekem ilyen aktuális ügymeneti dilemmáim vannak. Az egyik, hogy novemberben biztosan előkerül a költségvetés. Ha azt akarjuk, hogy valami álláspont legyen, az egy létező kategória. *(Barlai Róbertné: Lehet két napirend, nem?)* Az mindig elviszi az ülést. *(Barlai Róbertné: Akkor átvisszük a következőre.)* A költségvetést. *(Derűtség, közbeszólások.)*

Arról nem beszélünk, mi van akkor, ha előbb van, mert összedől a költségvetés - de ezt most ne taglaljuk...

ELNÖK: Annak nem az OKNT szempontjából lesz egyedül katasztrofális következménye.

HORN GYÖRGY: A másik, hogy nem tudom, mennyire van ez arányosítva. Csak példát mondok. Szívesen részt veszek ebben az októberi tanulói terheléses dologban, de a kollégiumokról, a tehetséggondozásról meg a tanulói terhelésről egyetlen ülésen beszélni... Vagy egyikről sem fogunk, vagy csak egyről. *(Dr. Szebedy Tas: Amelyik az első.)*

ELNÖK: Teljesen érthető. Ez nem kőbe vésett határozat. Előhoztam azt a problémahalmazt, ami fölmerült.

HORN GYÖRGY: A kollégiumi alapprogram szakmai anyagát én már láttam. Úgy emlékszem, hogy már decemberben láttam. *(Csillag Márta: Nem Láthatta, nem készült el a hivatalos.)* A Kollégiumi Szövetség csinálta. *(Csillag Márta: A Kollégiumi Szövetség csinált egy anyagot, de nem készült el még a hivatalos változata.)*

ELNÖK: Mikorra tegyük a kollégiumot?

HORN GYÖRGY: Ha őszre lesz...

CSILLAG MÁRTA: Szeptemberre nyugodtan át lehet tenni szerintem.

HORN GYÖRGY: Most tettük oda a NAT-ot.

ELNÖK: Kicsit sok lenne együtt.

DR. VASS VILMOS: Plusz ott van a pedagógus-továbbképzés és a szakszolgálatok helyzete is.

ELNÖK: Ez több téma, mint amit egy év alatt értelmesen meg lehet vitatni, az biztos. Nem fogjuk tudni, csak nem akartam magamra vállalni az előterjesztésben annak az ódiumát, hogy mit hagyok ki.

GÖRBE LÁSZLÓ: Május-júniusig állítsuk össze, és akkor szeptemberben majd folytatjuk az összeállítást.

ELNÖK: Ez rendben van. Egy biztos: azt kértétek, hogy szeptemberre legyen betéve a NAT. A költségvetés novemberre - mondta Gyuri. (*Horn György: Szokott lenni. Nem azt mondtam, hogy vegyük napirendre, csak az mindig van.*) Akkor bizonytalan, nem tudjuk bevenni a tervbe.

DR. HUNYADY GYÖRGYNÉ: Az óvoda miért áprilisra van betervezve? Azt már legalább két éve tervezzük. Talán előbbre is kellene hozni. Marica erre készül, és aktuális is.

A másik kérdésem a 7. pontra vonatkozik: a közoktatás-fejlesztés prioritásairól. A múltkor itt erről hosszan beszéltünk, tudtunk, nem tudtunk, vannak prioritások, nincsenek, márciusban kell-e odaadni a prioritásokat... - nem tudom igazából, hogy ez a napirend itt mit takar.

ELNÖK: Ha jól emlékszem - a jegyzőkönyvből is -, ez úgy merült fel, hogy nekünk kellene megmondanunk a prioritásokat, vagy ezt elhárítjuk magunktól.

DR. HUNYADY GYÖRGYNÉ: Én csak kérdezem, hogy ez jókor van-e. Talán Mártáék tudják leginkább megmondani, hogy jókor vannak-e, hogy ekkor fogalmazunk meg prioritásokat.

DR. SZEVEDY TAS: Akkor már túl vagyunk az egész költségvetésen.

HORN GYÖRGY: Prioritás mindig van vagy nincs.

ELNÖK: Így van. A közoktatás prioritása nem költségvetési kérdés, legfeljebb van egy költségvetési aspektusa. Ez egy lényegesen mélyebb vagy szerteágazóbb kérdés. Tulajdonképpen időtől független, hogy mikorra fogalmazzuk meg.

A márciust már úgylis leterheltük, nem?

KOSINSZKY ZSUZSA: Elnézést, ma reggel beszéltem Szakács Maricával, és ez teljesen egybeesik azzal, amit Zsuzsa javasolt az áprilisi napirendi ponttal kapcsolatban. Marica azt mondta, hogy nagyon halványan már a februárit is ígérni tudja, de a márciusra mindenképpen tudnának hozni valamiféle anyagot az óvodai napirendi ponthoz.

HORN GYÖRGY: Szenes a szakképzést is márciusra kérte?

ELNÖK: Igen.

KOSINSZKY ZSUZSA: Ez két nagy téma.

HORN GYÖRGY: Óvodától az egyetemig...

ELNÖK: Az óvoda el tud készülni februárra?

KOSINSZKY ZSUZSA: Megsürgetem Maricát, és kérem, hogy februárra készüljenek el.

ELNÖK: Maradjunk abban, hogy megkérjük.

DR. SZEVEDY TAS: Ennél már csak a „Bölcsőtől a koporsóig” lenne jobb.

ELNÖK: Meg „A költségvetéstől az elszegényedésig” című napirend.

HORN GYÖRGY: A 4. pont például egy írásos dolog. Meg kell írni, szét kell küldeni. A bizottsági tagoknak úgyis jóvá kell hagyni a saját beszámolójukat, az OKNT-nak abba nem sok beleszólása lesz, hogy az OÉVB saját beszámolójához...

ELNÖK: Gyuri, ebben neked teljesen igazad van. De elhangzott az a kritika - azt hiszem, Trencsényi Lacitól... *(Közbeszólások: Karlovitz Jánostól!)* Én most arra szeretnék utalni, amit Laci mondott, ne sajátítsa ki magának Karlovitz, nevezetesen, hogy az OKNT honlapján van a bizottságoknak fejezetük, és egy árva szó közlemény nincs, nincs publicitása annak, hogy mi történik a bizottságokban. Erre gondoltam én. Laci még azt is felsorolta, hogy melyeknek nincs egyáltalán fejezetcímük sem, aztán kiderült, hogy mégis van. Én arra gondoltam, itt lehetne számon kérni a bizottságok elnökeinek beszámoltatása kapcsán, hogy legyenek szívesek, tegyék publikussá a saját tevékenységüket. Ez is bármikor megtörténhet.

HORN GYÖRGY: Kötelessége az elnöknek, hogy a bizottság írásban számoljon be.

ELNÖK: Akkor hozzáteszem a levélhez, hogy „és szíveskedjenek jelentésükről röviden a nagy nyilvánosságot az OKNT rendelkezésre bocsátott honlapfejezetében tájékoztatni”.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Ez tényleg én voltam, de az arról szólt, hogy minden bizottság ügyrendjében benne van, hogy a bizottsági ülésekről közlemény jelenik meg. Ebben találtam olyan bizottságot, amelyiknek 2004-ben jelent meg utoljára közleménye bizottsági ülésről, miközben tudom, hogy ülésezett. Elnöki szóval szólíts fel bennünket, hogy adjuk le. *(Dr. Szegyed Tas: De pont a kerettantervi, az mintaszerű!)* Ezért kiabálok! *(Derűltég.)*

ELNÖK: Kipipáljuk a 4. pontot, nem szerepel mint OKNT-napirend.
Zsuzsa?

DR. HUNYADY GYÖRGYNÉ: A csökkentés jegyében én most nem tartom annyira aktuálisnak a 10. pontot, a kezdő szakaszban folyó aktuális alapproblémákat. Mindig vannak aktuális alapproblémák, de az elmúlt időszakban ezzel sokat foglalkoztunk, ráadásul emlékszem rá, hogyan született ez a napirendi pont. Úgy született, hogy az Apáczai könyveivel nagyon elégedetlenek voltunk az alsó tagozaton. Akkor Vekerdy Tamás azt mondta, hogy ezt tárgyaljuk meg, és vállalta volna - aztán a bizottság nem vállalta, talán helyesen, hogy az Apáczaival, egy kiadó ügyével foglalkozzunk az alsó tagozattal összefüggésben. Akkor ez úgy terjedt, és ilyen szép téma lett belőle. Én erről szívesen beszélek, nem erről van szó, de annyira túlszűfolt ez a program. Szerintem ennél az, ami ott van, hogy a folyamatban lévő és már megtörtént iskola-összevonások, iskolatársulások sokkal fontosabb pillanatnyilag. Nem tudom, mit jelent, hogy kutatási tervet kérni az OKM-től, mert szerintem nem az OKM kutat, de például adatokat kérni,

helyzetképet vagy egyáltalán, hogy itt most hogy is állunk... Annyi minden történt az elmúlt évben ezekkel a kistérségekkel meg ilyen-olyan-amolyan társulásokkal, hogy ez ehetne az OKNT feladata.

ELNÖK: Annál is inkább, mert ma fölmerült, de kissé eufemisztikusan mindig arról volt szó, hogy iskolatársulások. Ezeknek a nyolcvan százaléka adminisztratív iskola-összevonás, ahol a nevelőtestületek megkérdezése nélkül, merőben pénzügyi vagy vélt pénzügyi, takarékosági szempontból összevontak iskolákat, megspóroltak iksz igazgatói helyet...

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Ez a kerekasztal számára maga a beteljesülés!

CSILLAG MÁRTA: Mi lenne itt az OKM szerepe? Finanszírozni kellene egy OKNT által vezényelt kutatást, az itt megadott szempontok szerint?

ELNÖK: Az OKNT-nek nincs megrendelési lehetősége. Ez a „kutatási tervet kérni az OKM-től” kissé pongyola fogalmazás. Én arra gondoltam, hogy az OKM-nek vannak háttérintézményei. Tehát ha az OKM azt mondja az OFI-nak vagy az Educatiónak, hogy ez egy fontos téma, vegyék elő, és csináljatok egy ilyen anyagot - tehát a kezdeményezésnek az OKM-től kellene elindulni -, azért szerepel ez. Van is ott még egy kérdőjel utána, hogy milyen formában tudja inspirálni az OKM. De hogy ezzel nekünk foglalkozni kellene, az biztos. Borzasztóan bosszantó, hogy mennyire hiányzik a pedagógiai szempont ezekből az iskola-összevonásokból - vagy nem tudom, minek nevezem. Társulásnak nem nevezném, mert ahhoz nekem az önkéntesség minimális szintje asszociálódik.

Miben maradunk? Ez mikorra jöhet?

CSILLAG MÁRTA: Kutatási terv jöhet márciusban is. Ha a tervre lenne szükség, hogy belekukkantana az OKNT az erre vonatkozó kutatási tervbe, azt előbb be tudjuk hozni. A kutatási eredményt kétlem, hogy júniusig, de a tervet mindenképpen előbb lenne érdemes megnézni. Megpróbáljuk megszervezni.

ELNÖK: Akkor egy olyan előterjesztést kapnánk, amelyet az OKM megbízásából valakik elkészítenek, és arról szól, milyen paraméterek mentén, milyen kutatási metodikával fog ennek a problémának a végére járni, legalábbis képet alkotni magának a minisztérium, és azt terjeszti elénk. Ez így elfogadható, és a júiusi határidő sem túl korai?

CSILLAG MÁRTA: Korai. Induljon el egy ilyen kutatás.

ELNÖK: Akkor március.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: A tankönyvet tegyük júniusra.

CSILLAG MÁRTA: Szerintem ez nem egy hosszú napirend.

ELNÖK: Nem, nem hosszú. A tankönyvet pedig...

HORN GYÖRGY: Azt ne tegyük már odébb, mert szegény János három éve mondja, hogy szeretné.

DR. SZEVEDY TAS: Ez ugyanaz, mint az óvoda: három éve kérte.

ELNÖK: Már azért sem, mert ő most nincs itt.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: A Vekerdy 10. pontja pedig legyen előre kitűzött korreferátum a Vili NAT-implementációja mellett. Szerintem az oda kapcsolható, és ő nem öt percben szólhat hozzá, hanem, ha eljön, akkor tizenkettőben.

HORN GYÖRGY: De akkor a pedagógusokról szó se essék - ugyancsak szeptemberben.

DR. HUNYADY GYÖRGYNÉ: Nem megy bele szeptemberben a pedagógusok...

ELNÖK: Nyilvánvaló, hogy szeptemberre megy a kezdő szakasz mint korreferátum, a NAT-implementáció tematikájához.

A költségvetést, amivel tényleg foglalkozni kellene, novemberre tegyük, mert ott még nem vagyunk elkésve.

Az óvodát pedig, Maricával, februárra.

Márciusra maradt a szakképzés és a tankönyv. Minden továbbit megbeszélünk a következő ülésen.

Egy mondatot szeretnék csak mondani az OKNT éves jelentésének kötetéről. Ez eddig abból állt, hogy az ülések napirendjét közöltük, és a közleményeket, amelyeket összehoztunk...

KOSINSZKY ZSUZSA: És a bizottsági beszámolókat.

ELNÖK: Elmenne egy felkérés a bizottsági elnököknek - erről már volt is szó -, hogy a bizottságukról szóló beszámolót írásban adják le február végéig, mert addig kell az erre rendelkezésre álló pénzt elkölteni.

KOSINSZKY ZSUZSA: Május 31-éig ki kell fizetni a kész jelentést. Ha visszafelé számolunk, akkor február vége az az utolsó időpont, amikor a jelentés kéziratának el kellene készülnie.

ELNÖK: Lényegében a nyomdára van ez a pénz, meg ha rendelünk még valamilyen tanulmányt?

KOSINSZKY ZSUZSA: Tulajdonképpen igen. Ez a nyelvi lektorálásra, szerkesztésre, mindenre vonatkozik, ami a nyomdai előkészítéssel kapcsolatos illetve nyomdára. Ez lett lekötve.

ELNÖK: Ez volt a kötet tavalyi struktúrája. Most egy kérdés van. Ha egyáltalán rendelünk, ha fontosnak tartunk valamilyen témában valamilyen tanulmányt vagy összegzést, legyen-e, ha igen, mi legyen. Én vállalkozom arra, amit említettem, hogy az esélyegyenlőség realitás vagy illúzió...

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: De az már a 2010-es kötetben lesz, Feri! Itt most a tavalyi évről van szó.

GÖRBE LÁSZLÓ: Szerintem a természettudományos kutatásról meg kell jelentetni.

HORN GYÖRGY: Bocsánat, tavaly eldöntöttük, hogy van egy funkcióváltás. Előtte évekig azzal kínlódtunk, hogy egy nagy tanulmány készüljön a magyar közoktatásról. Közben - nagyon helyesen, most már egy évtizede - van a jelentés. Tavaly már eldöntöttük, és így is csináltuk, hogy az OKNT jelentése nem más, mint az itteni határozatok összegzése, beszámoló. Nem kezdünk most írni. Olyat úgy sem tudunk írni, ami az OKNT véleménye, legalábbis nehezen tudom elképzelni.

Abban maradtunk, hogy ebben nincsenek ilyen dolgok, hanem mindenkinek saját írói munkássága lehet...

ELNÖK: Illetve, amennyiben a bizottsági elnökök beszámolnak, valamiféle legitimációval a bizottság részéről...

HORN GYÖRGY: Ha az esélyegyenlőségről írsz, ide behozod az OKNT-ülésre, amikor ez napirenden lesz, mi megvitátjuk, és az kerül a jövő évibe, amit az OKNT abból elfogad.

ELNÖK: Ezt én abszolút el tudom fogadni.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Elnök úr, én bátorkodtam javasolni délelőtt, hogy esetleg meg kell nézni, hogy a mai beszélgetés szerkesztett jegyzőkönyve gazdagítja-e a kötetet vagy nem. De ha igen, akkor 2007-ben még egy ilyen nagyobb, átfogóbb ülésünk volt - ugyan félbeszakadt -, amikor a miniszter új az Új Tudás programot elének tárta. Én csak tanácsolom, hogy nézzük meg... *(Közbeszólások: 2008-ban!)* A beszámolási időszakban.

Javaslom, hogy esetleg azt a jegyzőkönyvet érdemes megnézni, van-e abban annyi izgalom és tartalom, hogy ez a két ülés... Csak ez a mai, a Zöld könyv, annyira 2008. rendezvénye volt... *(Dr. Vass Vilmos: 2008-ról szól! - Horn György: Azt mondja, hogy ez is beletartozhat. - Dr. Hunyady Györgyné: Meg a természettudományos!)* Ha nagyon akarjuk, akkor az állásfoglalásunk a nevelési kongresszusról - de ez már szubjektív vágyam.

DR. HUNYADY GYÖRGYNÉ: Ha a természettudományos belemegy, akkor azokkal a megkötésekkel, amiben megállapodtunk. Nem közölve, ami a kezünkbe került, hanem megfelelő kommentárokkal.

ELNÖK: Mi kaptunk - legalábbis én kaptam, de gondolom, mindenki megkapta - egy OKNT-állásfoglalást a természettudományos oktatás helyzetéről.

KOSINSZKY ZSUZSA: A végleges szöveget csak Önnek küldtem el.

ELNÖK: Azt úgy fogadtuk el, ha emlékeztek rá, hogy az itt elhangzott kritikai megjegyzések érvényesítésével elkészül egy szöveg.

KOSINSZKY ZSUZSA: Azt megkaptuk Kertész úrtól azzal, hogy ez a végleges. Ő olyan változatot küldött át az ülés után, amiben látszott korrektúrával, hogy a vita eredményeként milyen javításokat eszközöltek.

ELNÖK: Miután nem kértük, hogy az így kijavított szöveget még egyszer kontrolláljuk, mert megbíztunk Kertész Jánosékban, én egyet tudnék érteni azzal, hogy az a határozat jelenjék meg, az a formája, amit Kertész János mint javított formát küldött.

DR. SZEVEDY TAS: Szerintem egy kör-emaillel meg lehetne tenni, hogy ezt kapjuk meg, és ha valakinek van vele bármilyen gondja, akkor még reagálhat.

DR. ZÁVODSZKY GÉZA: Bocsánat, ez már egy második vita lenne! Vagy én beletörődöm, hogy a stilizált és számos megjegyzésemet nem tartalmazó, kompromisszumos szöveg, vagy magának a vitának a szerkesztett változata. Ez a két lehetőség van. Nincs értelme most egy újabb kört tenni, hogy újabb megjegyzések szülessenek.

ELNÖK: Két dolgról van szó. Lehet közölnünk a gyorsírói jegyzőkönyv alapján egy némileg stilizált változatot, vagy az annak a vitának alapján elkészült határozatot.

DR. ZÁVODSZKY GÉZA: Mindkettő járható.

ELNÖK: Szerintem az is járható, hogy a kettő együtt. Mert akkor látszik, hogy a vitának volt-e foganatja vagy nem volt a végső eredményben.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: A Géza javaslatában viszont benne van, hogy a benyújtott albizottsági tanulmányt viszont nem ebben a kötetben gondoljuk nyilvánosságra hozni, hanem azt ajánlottuk akkor a pedagógiai sajtónak, szerzősítve.

DR. HUNYADY GYÖRGYNÉ: De akkor a vita értelmetlen, legalábbis nem elég jól követhető. Az a vita nem egyszerűen a témára, hanem a benyújtott tanulmányra vonatkozott. Az nem egészen korrekt dolog, hogy közlünk egy olyan vitát, aminek az alapját meg nem közöljük. Az olvasó számára nem követhető.

HORN GYÖRGY: El kell döntenünk, hogy ha bármely témának a szerkesztett jegyzőkönyvét közzétesszük, akkor ez nagyon sok egyéb témára is vonatkozik. Az nagyon nagy munka. Meg lehet bízni valakit díjazás ellenében, hogy az ezer oldalas jegyzőkönyvekből csináljon szerkesztett jegyzőkönyveket, és tegyük közzé. Az egy nagy munka, élő ember, aki otthon ül és dolgozik, elbíbelődik vele néhány hónapot. Az egy év anyaga, van benne tizenvalahány ülés. Én nem javaslom, hogy ezek közül egyetlen témát is kiválasszunk, hanem minden esetben a határozatokat kell közzétenni. A napirendet, a határozatot, és ha volt kommuniké, amivel az elnököt megbíztuk, azt. A természetismeretnél azt, amit Kertész összefoglalt, azt kell közzétenni. Ugyanúgy, mint a többit, nem? Én lelkesen támogatnék az utókornak szóló ilyen szerkesztett jegyzőkönyveket...

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Azok szerkesztetlenül ott vannak a honlapon, sőt, az OPKM-ben is hozzáférhetők.

HORN GYÖRGY: De az egy másik műfaj.

ELNÖK: Hogy világos legyen tehát, a természetismerettel kapcsolatosan közöljük-e le a Kertészek által a viták alapján korrigált szöveget OKNT-állásfoglalásként, csak azt, nem közölve az előzetes vitát, ami arról folyt?

HORN GYÖRGY: Pontosan!

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: És az előzetes tanulmányt se.

ELNÖK: Nem egy OKNT történeti műnek kell megszületnie, hanem tájékoztatásnak.

DR. ZÁVODSZKY GÉZA: Bocsánat, ez csak azzal kapcsolatban vetődött föl, hogy én mondtam, nekem elfogadható a Gyuri által tett javaslat, csak itt van egy másik anyag, és e miatt terjedt ki a figyelmünk, hogy a mai tanácskozásnak viszont jelenjék meg a szerkesztett jegyzőkönyve.

HORN GYÖRGY: De ez már a következő év.

ELNÖK: Az egy szerkesztett jegyzőkönyv, de nincs olyan szövegszerű véghatározata, mint a természetismeretnek. Nincs OKNT-állásfoglalás a Zöld könyvről. Egyébként az már nem ez a kötet.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Akkor az Új tudás-vitát se - csak hogy egyértelműek legyünk.

HORN GYÖRGY: Arról volt határozat.

DR. ZÁVODSZKY GÉZA: Az is fölvetődött.

ELNÖK: Akkor csak a természetismeretről szóló, Kertészek által javított szöveg, mert az OKNT-határozat.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Ahol volt határozat meg kommuniké, az egyértelműen vitán felül volt. Csak itt szövegettük, hogy az is volt olyan szerkesztett jegyzőkönyv, ami érdekes lehet - de akkor eltesszük az utókornak.

ELNÖK: Ennek alapján majd lehet szerződést kötni valakivel, aki szerkeszti a kötetet. Mi van még?

DR. HUNYADY GYÖRGYNÉ: Referens.

ELNÖK: Trencsényi tanár úr javaslata az OKM napirendi pontjainak referenci feladatairól. Van-e hozzászólás?

DR. HADHÁZY TIBOR: Senkinek nem visszaélve a türelmével, nagyon röviden és nagyon gyorsan egypár mondat. Alapvetően ez a gondolat számomra támogatható. Volt is ennek az OKNT korábbi történetében hagyománya. Azt javaslom viszont, hogy le kell simítani, rövidíteni az itt leírtakat. Az 1-2-3. pont épüljön be az OKNT ügyrendjébe, mert véleményem szerint így van létjogosultsága. Tisztázni kell, hogy ha az előterjesztő OKNT-tag, egyúttal referens is stb., stb. Némi átgondolás után 1., 2., 3. pontként ez válják az ügyrend részévé.

ELNÖK: Abszolút támogatni tudom. Én is azt írtam fel magamnak, hogy ezt az ügyrend módosított szövegébe kellene beépíteni, másrészt ide venném be a hozzászólási idő maximalását. *(Dr. Trencsényi László: Az benne van!)* Csak nem tartottuk be. *(Dr. Trencsényi László: Elnök indítványra az OKNT korlátozhatja a hozzászólások idejét. Ez így van benne.)*

Akkor csak arról van szó, hogy ez a javaslat, tehát a referensi feladatkörrel szóló javaslat épüljön be az OKNT ügyrendjébe. Így szólt a javaslat, ugye? *(Dr. Hadházy Tibor: Igen.)* Azt a szöveget, ami beépül az ügyrendbe, ide fogom hozni a következő ülésre. *(Dr. Trencsényi László: Akkor februárban elleszünk az ügyrendi vitával... - Kosinszky Zsuzsa: Az ügyrendnek csak azt az egy pontját nyitjuk meg, ahová a módosítás bekerül..)* Igen, nem is az egész ügyrendet, dehogyis! Isten őrizz! *(Dr. Vass Vilmos: 2009 a referensek éve lesz! - Barlai Róbertné: De nem vagyunk határozatképesek. - Kosinszky Zsuzsa: Úgyis a következő ülésen kell dönteni.)*

Ettől még ide lehet hozni a következő ülésre azt a szöveget, ami majd az ügyrendbe bekerül.

Szerintem készen is vagyunk, találkozunk február 12-én.

(Az ülés végének időpontja: 14 óra 28 perc)